

ANEKS 1.

Proboszczowie fary do 1875 – na podstawie artykułu Franza Hiplera „Die Pfarrer an den ermlaendischen Stadtkirchen” w: „Pastoralblatt fuer die Dioecese Ermland”, IX 1875, ss.94-100;

1251 Fridericus, 1287-1301 Eberhardus de Nysa, 1301-22 Joannes, 1328-40 Mikołaj Pollex, 1342-84 Otto de Russin (z Rosin) – kanonik warmiński, 1392 Piotr Thetener, 1401-27 Nicolaus Beme – był też kanonikiem warmińskim, 1427 Jan de Rogeteln (z Rogiedli) – kanonik warmiński, 1436-70 Jan Dattel, 1483-84 Arnold Trumpe, 1524 Petrus, 1532-51 Jakub Hermitz, 1551-58 Melchior Gleser, 1559-64 Marcin Stobbe, 1565-75 Andrzej Humann, 1575-85 Fabianus Romanus, 1585-1604 Michał Duntius, 1605-09 Jerzy Ramocki, 1609-40 Wawrzyniec Friese (Frisius), 1641-43 Jan Lidigk, 1643-48 Mateusz Behm, 1648-75 Jan Jerzy Conradi, 1675-91 Jerzy Kedde, 1691-1712 Bernard Kazimierz Homann, 1712-15 Gotfryd Henryk hrabia von Eulenburg, 1715-19 Wojciech Ludwik Grzymała, 1719-23 Ferdynand Albert Ludwich, 1723-28 Jan Gotfryd von Helden-Gąsiorowski, 1728-33 Jan Jerzy Drommler, 1733-45 Antoni Andrzej Mocki, 1745-49 Jan Franciszek Fahl, 1749-53 Tomasz Szczepański, 1753-73 Ludwik hrabia de Lodron, 1773-1805 Karol von Poeppelemann, 1805-09 Josef Wobbe, 1810-13 Josef Bludau, 1813-23 Karl Philipsen, 1824-33 Andreas Schroeter, 1833-44 Johann Parschau, 1844-52 Anton Thiel, 1852-59 Anton Marquardt, 1859-73 Johann Lingk, od 1873 Franz Austen

(po Austenie Anton Matern, dalej ks. Reichelt, następnie 1918-45 Aloys Schultz. Po ostatniej wojnie funkcje dziekanów pełnili proboszczowie parafii św. Katarzyny w kościele poewangelickim, teraz św. Antoniego; - Aleksander Kulczyński, Czesław Matusiewicz, Waclaw Batowski, Jan Karaś, Józef Czajka i bardzo szanowany i lubiany przez braniewian ks. Stanisław Orłowski. Dziś dziekanem braniewskim jest ponownie proboszcz fary, ks. prałat Tadeusz Brandys)

Wikarzy fary do 1878 – według „Die Hilfsgeistliche an den ermlaendischen Pfarrkirchen” Franza Hiplera, z: „Pastoralblatt”, III 1878, ss.35-36; oraz „Duchowieństwo katolickie diecezji warmińskiej w latach 1525 – 1821” Andrzeja Kopiczki, Olsztyn 2000;

1301 Petrus, 1301 Napoto, 1345 Ambrosius, 1345 Jan Wart, 1345 Nicolaus Wolkelini, 1391 Herman Ternow, 1397 Jan Beckman, 1427 Marcin Gotschalck, 1432 Nicolaus Blandow, 1438 Jan Tapiaw, 1438 Herman Lemkonis, 1439 Jerzy Scholcze, 1444 Jan Herder, 1470 Piotr Flugge, 1477 Nicolaus von Alden, 1480 Jerzy Knachenhoyer, 1482 Paweł Molitor, 1482 Arnold Trumpe, 1483 Jan Pollen, 1486 Jakub Volkman, 1506 Jan

Saxendorf, 1507 Mateusz Vochs, 1509 Filip Helkener, 1510 Jan Vox, 1513 Bartłomiej Krueger, 1514 Mateusz Gortheler, 1514 Jerzy Meibom, 1532 Benedykt Beneke (*vel* Benicke), 1532 Michał Wilderer - zm. 1562, 1537 Fabian Mikołaj Schwartz – wcześniej w 1533 był proboszczem w Szalmii, później wikarym w Braniewie, a następnie proboszczem w Tolkmicku, zm. w maju 1564; do 1551 Marcin Amelung, do 1551 Tomasz Lupuldt – wymieniony jako członek bractwa kapłańskiego; 1551 Melchior Gleser – w latach 1551-58 proboszcz fary; od 1551 Wawrzyniec Babenczyn, 1558 Paweł Moeller – pochodził ze Śląska, był nauczycielem szkoły parafialnej, w 1570 pełnił funkcję wikariusza bractwa kapłańskiego, zm. w 1571; 1561 Merten (*Wilde?*) – zm. 1561; 1564 Mateusz Schulz *vel* Sculteti – był wikariuszem Św. Krzyża, zm. w Braniewie 10 IV 1588; 1565 Albert Modius – zwany też Machus albo Mochus, ur. w 1525 w diecezji poznańskiej; 1570 Michał Ludike, 1571 Walenty Helwingk – ur. 14 II 1549 w rodzinie rzemieślnika w Orniecie, początkowo był wikariuszem beneficjum św. Krzyża w braniewskiej farze. Od 1571 do 1573 pracował w Elblągu, gdzie borykał się z wieloma problemami stwarzanymi katolikom przez tamtejszych luteran. Od lutego do października 1573 ponownie w Braniewie. Później przeniósł się do Dobrego Miasta, gdzie był kolejno dziekanem kolegiaty, proboszczem i prepozytem tamtejszej kapituły. Zmarł 24 XII 1594; 1572 Walenty Siber (*Siberus*) – pochodził z Olsztyna, przez dwa lata zastępował ks. Helwingka przy wikarii św. Krzyża, później był wikariuszem katedralnym we Fromborku; 1575 Albert Voxgrowitz – pochodził z Olsztyna; 1574 Krzysztof Schmidt – pochodził z Braniewa, w 1571 studiował teologię w Lipsku, jako wikariusz w Braniewie wymieniony 14 I 1574, później proboszcz w Kwiecewie i kanonik dobromiejski, zm. w 1605; 1582 Piotr Leibiger (*Lewiger*) – ur. 29 VI 1558 w Biesowie, wikarym w Braniewie został od razu po święceniach w 1582 i tę funkcję pełnił aż do swej śmierci 28 II 1592; 1582 Krzysztof Thiel – ur. 11 IV 1559 w Dobrym Mieście, od 1586 proboszcz w Orzechowie, zmarł 21 VI 1588; 1587 Jan Stobaeus (*Stobius*) – później proboszcz w Osetniku, zm. 5 X 1621; 1588 Michał Wegner – ur. w 1555 w Lidzbarku, później był proboszczem w Kraszewie; 1589 Mateusz Hannmann – był synem szewca Jana z Braniewa, urodził się we wrześniu 1561, przed posługą w Braniewie był wikarym w Lidzbarku i Orniecie, później od 1595 proboszcz w Mingajnach, tam zmarł w 1620 lub 1621; 1589 Michał Humann – od sierpnia 1589 był, po odejściu Michała Wegnera, wikariuszem bractwa różańcowego, pozostał nim aż do śmierci w dniu św. Andrzeja 1592; 1591 Marcin Wagner – ur. 1567 w Orniecie, w 1600 kapelan beneficjum Trójcy Św., zm. 28 V 1602; 1592 Benedykt Repke (*Repick*) – ur. 1561 w Lidzbarku, później w 1598 proboszcz w Wapniku i w 1619 w Płoskini; 1594 Jerzy Ludwich – pochodził z Braniewa, cieszył się opinią bardzo dobrego kaznodziei, w latach późniejszych był proboszczem w Lechowie, kaznodzieją katedralnym we Fromborku, sekretarzem kapituły, kanonikiem dobromiejskim, zmarł w maju 1609; 1595 Andrzej Frost – syn braniewskiego szewca Benedykta, ur. w listopadzie 1565, zm. w Braniewie 19 IV 1601; 1595 Herman Stolsprenger – ur. w 1570 lub 1571 w Lidzbarku, wikariuszem w Braniewie był bardzo krótko, bo już w 1596 wymieniano go jako kapłana w Głotowie i Dobrym Mieście, później był proboszczem w Szalmii i Kraszewie, zm. we wrześniu 1653; 1595 Paweł Molitor (*Moeller*) – ur. 1557 w Reszlu, zm. w 1611 jako wikary w Dobrym Mieście; 1597 Szymon Tuengel – ur. w 1572 w Braniewie, w 1605 proboszcz w Wierznie, w 1616 proboszcz w Kochanówce; 1599 Michał Hecht – ur. w Lidzbarku, we wrześniu 1574, później był wikarym w Orniecie, gdzie w 1605 pozbawiono go tej funkcji

z powodu podejrzania o cudzołóstwo, pracował jednak dalej jako ksiądz, w 1611 otrzymał probostwo w Piotraszewie, zm. ok. 1642; 1600 Piotr Henrici (Heinrich) – ur. ok. 1571 w Robawach, zm. w 1615; 1602 Wawrzyniec Friese – proboszcz braniewski 1609-40; 1603 Jan Meltzan – ur. w 1578 w Krakowie, wikariuszem przy farze został od razu po święceniach, zm. 4 V 1607 jako wikariusz beneficjum Św. Krzyża; 1604 Michał Hagenaw – wymieniany także w 1609 i 1622; 1607 Szymon Gerber – pochodził z Olsztyna, później był wikariuszem katedralnym we Fromborku, zm. 12 XI 1624 w wieku 58 lat; 1607 Grzegorz Langwald – ur. w Braniewie w 1583, później od 1609 był proboszczem we Franknowie, Lutrach i Bisztynku; 1607 Jerzy Thuringus, 1609 Marcin Hauenzweig – był synem braniewskiego szewca Pawła, ur. ok. 1577, studiował w Grazu, gdzie został magistrem sztuk pięknych i filozofii. W 1609 przeszedł do Reszła, gdzie otrzymał probostwo; 1609 Jerzy Kalbrecht *vel* Kolbrecht – ur. 1577 w Ornece, wyświęcony 1605. Objął beneficjum Trójcy Św. po odejściu ks. Hauenzweiga. Uważany był za dobrego kaznodzieję. W 1610 został beneficjentem Św. Krzyża. Później był proboszczem we Fromborku i Wozławkach. Zm. w 1634; 1610 Jerzy Strehl – ur. się ok. 1584 w Ornece, był wikarym przy beneficjum św. Trójcy, w 1612 proboszcz w Kłębowie; 1610 Daniel Knobloch –zm. w Braniewie 8 XI 1610; 1613 Szymon Walter – ur. ok. 1575 w Bisztynku, wcześniej był proboszczem w Wapniku i Wierznie, zm. w 1625; 1613 Andrzej Eckert – był kapłanem beneficjum Trójcy Świętej, zm. 11 V 1615; 1614 Michał Siebert – do 1636; 1615 Mateusz Them – ur. ok. 1594 w Braniewie, wyświęcony w 1614, zmarł jako wikariusz beneficjum św. Krzyża 30 III 1620; 1616 Elias Hein – obsługiwał kościół nowomiejski, zm. w 1621; 1616 Jan Klefeldt – ur. w czerwcu 1570 w Braniewie, zm. 12 V 1617; 1616 Andrzej Homann – być może tożsamy z kapłanem z Pieniężna zwolnionym ze swego urzędu w 1616, oraz z księdzem z Królewca wymienionym w 1617; 1617 Kacper Sommerfeld – ur. w 1581 w Pieniężnie, był kapłanem nadwornym w Lidzbarku, w 1622 wymieniony jako proboszcz w Świątkach; 1619 Krzysztof Scharff – ur. w 1570 w Lidzbarku, wcześniej był proboszczem w Orzechowie, w Braniewie był kapłanem beneficjum Świętej Trójcy, zm. w 1628; 1620 Jan Weindt – ur. 13 XII 1595 w Barczewie, wyświęcony 1620, był wikariuszem beneficjum św. Krzyża, zm. w Braniewie na dżumę 6 XI 1624; 1620 Andrzej Stibig (Stuebeck) – ur. w Głogowie na Śląsku, w 1620 instalowany w kościele nowomiejskim, zm. 1631; 1622 Andrzej Homann – być może to ten sam kapłan, którego wymieniono w 1616, lub ksiądz o nazwisku Hoffmann, ur. w 1586 w Lidzbarku, wyświęcony 1614, później proboszcz w Osetniku; 1622 Polasius (sic!) czyli Błażej Stobernicki *vel* Stobernitz – ur. w sierpniu 1595 w Braniewie, wyświęcony w 1622, później był wikarym w Jezioranach zm. w 1629; 1622 Jan Lidigk – proboszcz braniewski 1641-43; 1625 Ertmann Freybott, 1629 Piotr Kadau – ur. w 1595 w Braniewie, studiował w Wilnie, wcześniej był wikariuszem w Lidzbarku, prawdopodobnie po śmierci księdza Friesego w listopadzie 1640 na krótko został dziekanem braniewskim; 1629 Jakub Rosarius zwany Paternoster – ur. 1581 w Dobrym Mieście, był wikarym w Bisztynku, w latach 1630-35 w czasie wojny szwedzkiej służył posługą duszpasterską mieszkańcom Braniewa, proboszcz parafii w Szalmii i Pierzchałach (1609-39), w 1635 beneficjent św. Krzyża w farze; 1631 Andrzej Stobernitz – beneficjent przy kościele nowomiejskim, zm. 1631; 1635 Jan Lilienthal – pochodził z Pieniężna, wyświęcony w 1629, był kapłanem w Bisztynku, później w Braniewie, gdzie zm. 3 IV 1665; 1640 Grzegorz Cleophas – był wikarym nowomiejskim, od 25 III 1650, po odejściu Michała Foerstera, otrzymał beneficjum w

kaplicy NMP; 1643 Nicolaus Ecclevius (Eccleven) – ur. ok. 1612 w Hildesheim, wyświęcony 1643, później był proboszczem w Mingajnach, gdzie zm. w 1675; 1643 Bernard Burchert – był beneficjentem św. Krzyża, zrezygnował z funkcji w 1644; 1645 Jan Lavius vel Laws – pochodził z Braniewa, wyświęcony 1645. Później był proboszczem w Unikowie, Szalmi i od 1666 w Płoskini. Tam wybudował chór, ołtarze i ambonę. Zm. w 1682; 1645 Piotr Schulz – syn burmistrza Łukasza Schulza z Braniewa, był beneficjentem Świętej Trójcy; 1645-56 Kacper Benigk – ur. 6 I 1618 w Braniewie, wyświęcony 1644, w sierpniu 1655 została kanonikiem dobromiejskim, ale po paru miesiącach zrezygnował i powrócił do rodzinnego miasta gdzie 17 III 1656 otrzymał beneficjum. Benigk podarował ss. katarzynkom kawałek ziemi, a także ufundował w Braniewie dwa beneficja, zm. 21 VIII 1660. Zachowała się wzmianka o dramatycznym epizodzie w życiu Benigka – w lutym 1643 został wtrącony do więzienia w wyniku sporu z burmistrzem Łukaszem Schulzem. Przyczyną konfliktu był zapewne fakt, że syn burmistrza Piotr, będący również kapłanem, ubiegał się o te same stanowiska, co Benigk. Tak było w 1644, gdy obaj zabiegali o opuszczone przez Bernarda Burcherta beneficjum św. Krzyża. Spór wygrał syn burmistrza; 1647 Michał Foerster – ur. się w Braniewie, był synem kościelnego, po rezygnacji ks. Piotra Schulza z beneficjum Trójcy Świętej objął je w 1647. Dzierżył je do marca 1650, później był wikarym w Lidzbarku, proboszczem w Wilczkowie, Królewcu i kanonikiem dobromiejskim. Zm. 28 I 1672; 1648 Melchior Knippenburg – wcześniej od 1643 był wikariuszem katedralnym, do Braniewa przeniósł się w styczniu 1648; 1650 Wawrzyniec Jonston – ur. 2 VII 1617 w Reszlu. Być może czasowo zastępował proboszcza Keddego, bo w jednym ze źródeł wymieniono go jako proboszcza braniewskiego; 1651 Alex Minnesius – ur. 1629, z pochodzenia Szkot, pracował w Nowym Mieście Braniewie, tutaj zmarł w 1655 opiekując się chorymi na dżumę; 1651 Jakub Schirovski – pochodził z Jezioran, w 1655 wikariusz Św. Krzyża, później był proboszczem w Kraszewie, zmarł w 1667 w Braniewie na dżumę; 1652 Gerard Mangelsamen – ur. w 1625 na Pomorzu, był kapłanem beneficjum Trójcy Świętej, zm. 3 V 1655; 1653 Krzysztof Thiel – ur. w 1627 w Barczewie, w 1665 był wikariuszem beneficjum Św. Krzyża, zm. w 1688; 1655 Piotr Matern – ur. w 1630 w Braniewie, był beneficjentem Trójcy Świętej, od 1660 proboszcz w Szalmi i Pierzchałach, zm. we wrześniu 1698; 1660 Urban Józef Alshut – ur. w 1636 w Perwiltach koło Pieniężna, wyświęcony w 1660, zmarł w 1707 na skutek pobicia; 1660 Jerzy Braun (wg innych opracowań miał na imię Grzegorz Joachim) – ur. 9 I 1634 w Wojnitach koło Pieniężna, w 1660 otrzymał beneficjum św. Różańca w farze. W Braniewie pracował do 1686, kiedy to został mianowany proboszczem w Płoskini, zm. tamże w sierpniu 1701; 1660 Jerzy Merten vel Marcini – ur. 1635 w Dobrym Mieście, później był wikariuszem katedralnym; 1665 Jerzy Merten – pochodził z Braniewa, w 1687 był beneficjentem Św. Krzyża, ufundował beneficjum *Marcinianum*, zm. 2 VI 1692; 1665 Jan Rudloff – ur. w 1639 w Braniewie, wyświęcony w 1663, w Braniewie był beneficjentem Trójcy Świętej, później został proboszczem w Kochanówce; 1674 Antoni Michaelis – ur. 1649 w Braniewie, wyświęcony 1674. Później proboszcz w Osetniku, zm. w 1695; 1684 Andrzej Franciszek Ellert – pochodził z Braniewa, w Wilnie uzyskał magisterium sztuk wyzwolonych i filozofii, wyświęcony w 1684, w farze był kapłanem beneficjum Trójcy Św. i bractwa kapłańskiego, zm. w Braniewie w październiku 1726; 1684 Jan Józef Greiff – ur. ok. 1658 w Lidzbarku, wyświęcony w 1684, po śmierci proboszcza Keddego w lutym 1691 zarządzał parafią, zm. 29 maja 1691; 1688 Teofil Ananiasz Meier – ur. w

1643 na Pomorzu. Był luteraninem, profesorem filozofii w Królewcu, który w 1685 nawrócił się i przeszedł na katolicyzm. Wyświęcony został w 1687 lub rok później, został kapelanem beneficjum Trójcy Św. Zajmował się teologią kontrreformacyjną, zm. w 1705; 1691 Piotr Schwengel, 1691 Jerzy Stanisław Lettau – ur. w 1669 w Braniewie, wyświęcony w 1687, był kapelanem nadwornym biskupa Jana Zbąskiego, od 1691 w pracował w Braniewie, zm. 19 IV 1736; 1692 Marcin Joachim Braun – ur. 5 XI 1664 w Wojnitach koło Pieniężna. Był kuzynem Grzegorza Joachima Brauna. Wyświęcony w 1689, jakiś czas pracował u swego kuzyna, który w tym czasie był proboszczem w Płoskini. Zm. jako wikariusz braniewski, ale pochowany został w Płoskini; 1692 Wawrzyniec Maas – ur. w grudniu 1666 w Braniewie, studiował w Wilnie, gdzie uzyskał doktorat teologii, zm. w lutym 1703; 1697 Jan Blank – ur. w 1661 w Braniewie, od 1699 wikariusz katedralny, później proboszcz w Gietrzwałdzie i Sętału, zm. w 1741; 1697 Szymon Hirsch – pochodził z Braniewa; 1701 Andrzej Albert Anhut – ur. w 1659 w Lidzbarku, wyświęcony w 1684, w 1703 otrzymał beneficjum trójcy Św. Był spowiednikiem proboszcza Homanna, po jego śmierci czasowo zarządzał parafią. Później był proboszczem w Świątkach, zm. w 1727; 1704 Wawrzyniec Buchholz – pochodził z Żegot. Później został wikariuszem katedralnym i proboszczem w Lechowiu. Tam zm. w 1716; 1706 Jan Knobloch – ur. ok. 1661 w Braniewie, wyświęcony w 1687. 4 I 1706 został wikariuszem w Braniewie, ale niedługo potem, 16 III 1708 zmarł; 1707 Jan Jakub Trojan – pochodził z Reszła, wyświęcony w 1700. Był beneficjantem nowomiejski, fundator kaplicy cmentarnej św. Rocha, zmarły na dżumę 28 IX 1710; 1708 Jakub Fryderyk Behm – ur. w 1677 w Braniewie, wyświęcony w 1704. W marcu 1708 otrzymał wikarię po zmarłym Janie Knoblochu. Zmarł 1 X 1710, parę dni po ks. Trojanie; 1710 Jerzy Stanisław Titz – ur. 1657 w Jagotach koło Lidzbarka. Wyświęcony 1681. Wikarym w Braniewie był od 1710 do swej śmierci 21 XI 1720; 1710 Michał Józef Nieswand – ur. 1694 w Bisztyнку, zm. jako wikariusz braniewski 4 V 1726; 1711 Piotr Józef Fischer – ur. 1673 w Pieniężnie, był wikariuszem nowomiejskim, zm. 1 VIII 1729; 1711 Szymon Franciszek Marquardt – ur. 21 III 1681 w Braniewie, był chrześniakiem proboszcza Keddego. Wyświęcony w 1706. W 1711 został wikariuszem w Braniewie, funkcję przejął po zmarłym ks. Jakubie Behmie. Zm. 21 V 1751; 1716 Marcin Meich – później był wikariuszem katedralnym i proboszczem w Piotrowcu, zm. w 1729; 1716 Ignacy Antoni Brandt – ur. ok. 1690 w Barczewie, wyświęcony w 1716. W 1718 otrzymał beneficjum Trójcy Św., ufundował beneficjum *Brandtianum*. Zm. w Braniewie 11 IX 1750; 1716 Józef Eichhorst – pochodził z Gdańska, zm. 4 IX 1747; 1718 Andrzej Reich, 1720 Jerzy Albert Heyd vel Heide – ur. w 1705 w Praslitach koło Dobrego Miasta w rodzinie chłopskiej, wyświęcony w 1729. W roku następnym po rezygnacji ks. Barcza został wikariuszem przy kościele nowomiejskim. Od 1736, tj. śmierci ks. Lettaua, zaczął pomagać proboszczowi w farze, potem objął probostwo w Grzędzie, Kwiecewie i Lidzbarku. Zm. w 1765, był też kanonikiem chełmińskim; 1723 Józef Andrzej Tuławski – ur. w 1699 w Reszlu w rodzinie sukiennika. Wyświęcony 1723, w Braniewie pracował tylko do 1725, potem się przeniósł do Pieniężna, później jeszcze był proboszczem w Babiaku, Lubominie i honorowym kanonikiem dobromiejskim. Uchodził za znawcę matematyki i instrumentów mechanicznych, napisał wiele pism z tej dziedziny – np. „*Gnomonica facilitata*” wydana w Królewcu w 1751 i Lipsku w 1777. Zm. w 1781; 1727 Jan Józef Ertmann – ur. w Lędławkach k. Lidzbarka, beneficjantem w Braniewie został w styczniu 1727, półtora roku później zmarł; 1728 Jan Wawrzyniec Barcz – ur. w Braniewie

w sierpniu 1694, pochodził z rodziny patrycjuszowskiej. W 1728 otrzymał wikarię po śmierci ks. Ertmanna. Rok później, po śmierci ks. Fischera, został wikarym przy kościele nowomiejskim. Zrezygnował jednak z tej funkcji w 1730 i otrzymał beneficjum różańcowe, zm. 2 V 1734; 1728 Józef Stilmacher – ur. w 1703 w Reszlu, wyświęcony 1727. Później był proboszczem w Sętalu; 1728 Michał Józef Ebert – ur. w 1704 w Lidzbarku, wyświęcony 1728. Od 1734 kapelan beneficjum różańcowego, zm. 3 X 1739; 1730 Jerzy Kober – ur. 1702 w Olsztynie, później był kapelanem biskupa pomocniczego Łaszewskiego i wikariuszem katedralnym, zm. w 1742; 1734 Piotr Flieg vel Fluege – ur. 1697 w Lidzbarku, wyświęcony 1734, zm. w Braniewie 21 VI 1748. Cieszył się opinią bardzo dobrego księdza; 1736 Piotr Józef Schultz – ur. 1712 w Klejnowie, wyświęcony 1736, później był wikariuszem katedralnym, proboszczem Piotrowca i Henrykowa, zm. w 1773; 1737 Jerzy Józef Schroetter – przez dwa lata był wikariuszem nowomiejskim, potem pracował w farze, jeszcze później był proboszczem w Kochanówce i Orzechowie, zm. w 1784; 1737 Aleksander Ossoliński h. Topór – ur. 1713, jego ojcem był Józef Maksymilian, podskarbi wielki koronny. Studiował teologię w Paryżu, a filozofię we Włoszech, wyświęcony w 1737. W Braniewie był członkiem bractwa kapłańskiego. Potem był proboszczem w Sątopach oraz kanonikiem fromborskim i krakowskim. Zm. w 1761; 1738 Albert Karol Kising – ur. 1713 w Królewcu, wyświęcony 1738. W 1739 przejął beneficjum i stanowisko kapłana w Nowym Mieście Braniewie. Potem był proboszczem w Szalmy, zm. 8 I 1765; 1739 Jan Chryzostom Mocki – ur. 1713 w Ornece, wyświęcony 1739. W 1741 kapłan przy kościele nowomiejskim, później proboszcz w Paluzach, zm. 1773; 1741 Józef Jan Holz – ur. 8 IV 1709 w Braniewie jako syn rajcy. Wyświęcony w 1736. Od 1741 wikary w Braniewie, w 1748 zastępował proboszcza Fahla w zarządzaniu parafią. Zm. w Braniewie 8 III 1783, swój księgozbiór zapisał beneficjum św. Krzyża; 1741 Piotr Antoni Rautenberg – ur. 27 VI 1713, wyświęcony 1738. W 1750 czasowo zarządzał parafią braniewską, od 1764 był proboszczem w Skolitach; 1748 Tomasz Szulc – ur. 20 XII 1719 w Klejnowie, był prawdopodobnie bratem Piotra Schultza. Wyświęcony 1744, cztery lata pracował w diecezji inflanckiej. Od czerwca 1748 wikary w Braniewie, w 1749 został kapelanem beneficjum Trójcy Świętej. Zm. 19 II 1761; 1749 Michał Jan Schultz – ur. 29 IX 1719 w Braniewie, wyświęcony 1745, zm. 17 VII 1759; 1751 Franciszek Lichton – ur. 1729, wyświęcony 1746. W 1764 w zastępstwie kierował parafią, w 1768 proboszcz w Pogroździu; 1751 Jan Schlichting – ur. w 1723 koło Gdańska, w rodzinie protestanckiej. Wyświęcony 1751. W Braniewie pracował cztery lata, potem był wikarym w Lidzbarku i proboszczem we Franknowie. Zm. w 1766; 1759 Witalis Weinreich – ur. 1734 w Braniewie, wyświęcony 1757. Od 1759 wikary w Braniewie, po czterech latach zaczął się opiekować kościołem nowomiejskim. W latach 1773-83 był proboszczem w Świątkach, ale zrezygnował i powrócił do Braniewa, gdzie objął beneficjum Św. Krzyża. Zm. 29 I 1802; 1761 Szymon Piotr Meich zwany też Necki – ur. 21 X 1730 w Braniewie, wyświęcony 1758. Od 1781 do 1804 był proboszczem w Pogroździu. Zm. 17 VI 1809 jako proboszcz nominat w Braniewie; 1763 Jan Nepomucen Kattenbringk – ur. 16 V 1734 w Dobrym Mieście, jego ojcem był rzeźbiarz Herman Kattenbringk. Wyświęcony 1758. W Braniewie pracował w latach 1763-79. Później był proboszczem Rogożu. Zbierał materiały do dziejów Warmii, które spisał w pięciu tomach pod tytułem „*Miscellanea Warmiensi*”, przechowywane dziś w Archiwum Archidiecezjalnym. Kompilacja składa się z dokumentów z różnych wieków spisanych bez określonego porządku. Jednak dzieło Kattenbringka ma bardzo

duże znaczenie, bo wiele spisanych przez niego dokumentów później zaginęło. Ks. Kattenbringk zm. 28 IV 1808 w Krośnie; 1765 Antoni Goetzki – ur. 10 I 1740 w Braniewie, wyświęcony 1765, zm. w swoim rodzinnym mieście w listopadzie 1776; 1765 Józef Sicher – ur. 13 XI 1736 w Braniewie, wyświęcony 1761. W 1769 zastępował proboszcza w jego obowiązkach, wtedy też zm. 21 XI 1769; 1769 Andrzej Gralki – ur. 1740 w Radostowie, wyświęcony 1764. Był beneficjentem Trójcy Świętej, jednocześnie pełnił funkcję wikariusza katedralnego. Zm. 1784; 1769 Franciszek Baehr – ur. 1740 w Jezioranach, uczył się u pijarów w Warszawie, wyświęcony 1769. Wikariuszem w Braniewie pozostał aż do śmierci 7 XII 1784; 1770 Józef Schulz – ur. 1747 w Czerwonce koło Biesowa, wyświęcony 1773. W Braniewie pracował trzy lata, potem był wikariuszem katedralnym, sekretarzem kapituły katedralnej i proboszczem w Pieniężnie. Zm. w 1792; 1773 Franz Schmidt, 1773 Peter Lange – ur. 11 II 1743 w Braniewie, wyświęcony w 1768. W 1782 zastępował proboszcza fary, w 1785 sam został proboszczem w Żegotach. Zm. w 1799; 1774 Johann Anton Hohenstein – ur. 1742 w Bisztyнку, wyświęcony 1767. Wikarym w Braniewie był zaledwie tydzień, gdyż zmarł siedem dni po nominacji – 3 I 1774; 1774 Johann Lidigk, 1779 Johann Tresp vel Dreps – od 1781 był kapelanem beneficjum Trójcy Św. Zm. w Braniewie w 1782; 1781 Johann Fischer – ur. 1750, wyświęcony 1776. Wikariusz dziekana Poeppelmana, którego zastępował w kazaniach. Zm. 9 XI 1782; 1781 Jakob Schultz, 1782 Johann Vonelsen – ur. 1757, wyświęcony 1782. Pracując w farze wielokrotnie zastępował proboszcza w jego obowiązkach. W Braniewie pracował do 1803, potem był proboszczem w Krekolach, zm. w 1813; 1782 Stefan Kucharzewski – ur. 1737 w Lidzbarku, w 1772 został mianowany profesorem filozofii w kolegium braniewskim, był też regensem Seminarium Diecezjalnego. Później był proboszczem w Kawkowie, zm. w 1792; 1782 Franz Gross – ur. 1737 w Braniewie, wyświęcony 1763. Zm. w Braniewie 10 IX 1803; 1789 Andreas Laws, 1789 Franz Werner – ur. 1764, wyświęcony 1787. Od 1810 proboszcz w Lubominie, zm. w 1831; 1790 Joachim Gawłowski – ur. 1761 w Lidzbarku, jego ojciec był krawcem, z dokumentów wynika, że polskiej narodowości. Joachim został wyświęcony w 1784. Z pracy w Braniewie zrezygnował tłumacząc się słabym zdrowiem, zm. w 1796; 1793 Bernhard Schulz – ur. 1763 w Braniewie, wyświęcony 1786. W Braniewie pracował do 1810, kiedy został proboszczem w Wapniku. Potem jeszcze był proboszczem w Wilczkowie, zm. 1839; 1800 Anton Strehl – ur. 1773 w Pieniężnie. W 1802 został kapelanem beneficjum Trójcy Św., zm. 19 X 1809; 1802 Sebastian Behnert – ur. 1767. W latach 1803-08 był kaznodzieją w gimnazjum braniewskim. Potem się przeniósł do Świętej Lipki, zm. w 1813; 1802 Karl Philipsen – proboszcz braniewski 1813-23; 1802 Peter Quednau – ur. 1773 w Braniewie. Cieszył się opinią bardzo lubianego kaznodziei. Zm. 30 II 1811; 1804 Johann Splanemann – ur. 1770 w Braniewie, wyświęcony 1794. Wikariat przejął po ks. Wernerze, zm. 5 II 1833; 1810 Johann Fuhg vel Funge – ur. 1778 w Bisztyнку, wyświęcony 1801. W 1812 przejął funkcje zmarłego ks. Quednaua. W 1821 został proboszczem w Kłębowie. W 1832 został za karę pozbawiony prawa pełnienia funkcji kapłańskich. Zm. w 1840; 1810 Josef Grunwald – ur. 1778 w Długoborze, wyświęcony 1801. W Braniewie pracował w latach 1810-21, potem był proboszczem w Orzechowie i Glotowie. Zm. w 1851; 1812 Franz Baehr – ur. 1780 w Bisztyнку, wyświęcony 1803. W 1813 po śmierci ks. Lidigka przejął beneficjum Krzyża Św., ale już w 1815 został pozbawiony tej funkcji, gdyż wyszło na jaw, że żyje w konkubinacie. Został pozbawiony funkcji kapłańskich i do swej śmierci w 1823 nie

pojednał się z Kościołem; 1814 Franz Schwensfeuer – ur. 1789 w Miłogórze k. Lidzbarka w ubogiej rodzinie, wyświęcony 1811. W Braniewie pracował krótko, w latach 1814-16. Potem był wikarym w Elblągu i proboszczem w Marynowach i Tujcu; 1815 Jan Wasserzier *vel* Waszczewicz – ur. 1784 w Braniewie, wyświęcony 1808. Był wikariuszem beneficjum Św. Krzyża. Zm. w Braniewie 14 VIII 1822; 1816 Anton Thiel – proboszcz braniewski 1844-52; 1821 Josef Neumann, 1825 Mateusz Reski – ur. 1789 w Tłokowie k. Jezioran, wyświęcony 1814. W Braniewie był beneficjentem Św. Krzyża, odszedł z parafii w 1831. Później był proboszczem w Lasowicach, zm. w 1869; 1827 Valentin Wobbe, 1829 Andreas Fox, 1830 Johann Breier – ur. 1790 w Braniewie, wyświęcony 1814. Był beneficjentem Św. Krzyża. Zm. na zawał serca 19 VIII 1850 w zakrystii kaplicy cmentarnej św. Rocha; 1830 Anton Arendt - ur. 1804 w Ornece. Pedagog, autor podręczników szkolnych, rektor Seminarium Nauczycielskiego w Braniewie, cały swój spory majątek zapisał miastu na pomoc dla biednych i stypendia dla uczniów. Zm. 1886, pochowany został na braniewskim cmentarzu św. Katarzyny. Po śmierci miasto nazwało jego imieniem jedną z ulic (ob. ul. Zielona) i wystawiło mu mały pomnik (stał do 1945 u zbiegu ulic Zielonej i Moniuszki); 1832-66 Michael Dittrich, 1833 Edward Bornowski, 1835 Heinrich Freytag, 1839 Anton Schmidt, 1840 August Dargel, 1841 Anton Marquardt – proboszcz braniewski 1852-59; 1841 Andreas Menzel, 1842 Johann Lingk – proboszcz braniewski 1859-73; 1846 August Fuhlmann, 1849 Ludwig Hoppe, 1850 Andreas Lingner, 1850 Johann Feyerstein, 1852 Franz Bludau, 1855 Karl Hoppe, 1859 Michael Prahl, 1864 Karl Seeburger, 1866 Albert Strehl, 1866 Franz Krieger, 1868 Hermann Preuschof, 1870 Jan Szadowski, 1872 August Bargel, 1872 Josef Brieskorn, 1872 Julius Fahl, 1872 Josef Krause, 1872 Jakob Acklin,

ANEKS 2. **Dokumenty**

1. CDW, II, nr 17, s.17;

14 VI 1342, Avinion – papież Klemens VI powierza Ottonowi de Russin probostwo w Braniewie.

Clemens episcopus etc. Dilecto filio Ottoni de Russin Rectori parochialis ecclesie de Brunsberg Warmiensis diocesis, salutem etc. Confert ipsi dictam ecclesiam. Datum Avinione ii Id. Julii. Pontificatus nostri Anno Primo.

-----

2. CDW, III, nr 384, s.372;

29 XII 1402, Braniewo – umowa rady miejskiej Starego Miasta Braniewa z plebanem Nicolausem Beme w sprawie pewnych dochodów i przywilejów.

Wissentlich vnd offenbar sy alle den kegenwertigen vnd czukunftigen, dy disse schrift sehen horen ader lesen, daz eyne berichtunge vnd eyne eyntacht ez gescheen czwischen dem herren pfarrer czum Brunsberge, her Niclos Beme genand, vf dy eyne site, vnd czwischen dem rate vnd der gemeyne van der stad wegen dar selbist vf dy ander site, Also daz dorczu sint gekoren czwene erbar manne, als her Diterich van Ulsen, unsers herren Bischoffs Officialis in den gecziten, uf des pfarrers site, vnd her Heinrich Flucke uf des Rates vnd uff der gemeine site. Czum ersten haben sy ober eyn getragen, das man mit den tafelen, dy czu den Kirchen gehoren, mag usgeen als schire, als dy Epistel ez gelesen. Item zo ist der pfarrer vnderwiset vnd hat daz gantz vnd volkomen obergegeben als vmme den Tetzem in der Owe, das her keyne manunge czu ewigen gecziten dorvmme thun wil. Item das gesetcze van der vrowen wegen, als vmme den Kirchgang, daz ez gekundiget van dem Rathuse, also daz dem vorgenannten herren pfarrer doran wol hat genuget. Item vmme dy leselicht, dy hat der vorgenannte herre pfarrer och obergegeben der heiligen Iuncfrowen sente Katherinen czu ere vnd czu lobe, vurbas dy nicht czu manen. Item wen der rat eynen nuegen schulemeister ader eynen nuegen Glockener setzet vnd sy den belibet haben, zo sullen sy deme vorgenannten herren pfarrer boten senden, vnd offenbaren im, daz sy dy vorgenannten ammechte vorlegen haben, vnd bitten in, daz ez syn wille sy; vnd das hat her voryawort vor dem sitczinden rate, daz her dowider nicht sprechen wil vmme guter eyntacht wille, vnd so wil der rat den vorgenannten ammechtis luten beuelen, daz sy dem pfarrer gehorsam vnd bequeme sullen syn mit allen dinghen, dy van alder gewonheit czu der kirchen gehort. Item zo hat der vorgenannte herre pfarrer obergegeben durch got vnd in dy ere vnser lieben vrowen alles, das do wirt geoppirt vnd gegeben in das husgen uf sente katherinen kirchhofe, vnd in stoecken vnd uf tafelen czv sente Johannes, vnd in stoecke vnd uf tafelen czu dem heiligengeiste, vnd in stoecke vnd uf tafelen czu sente Jurgen, daz das bliben sulle by den kirchen. Sunder alleyne usgenommen bilde vnd cruecze, dy man ussetzet ader uslegit in den vorgenannten kirchen an dem guten fritage, czu nachte ader an dem tage, daz oppir sal man antworten deme vorgenannten herren pfarrer vnd daz steet denne czv synen genaden, ap her daz den kirchen wil widergeben. Item als vmme dy Buchse, dy do hengit vor heiligen lichnam, hat der herre pfarrer voryawort mit dem rate, allez daz doryn gegeben wirt in dy ere dez heiligen lichnams, dor sal man eyne lampe mete halden vor dem heiligen lichnam, vnd czu derselbigen buchsen sullen syn czwene slussele, den eynen slussel sal haben der pfarrer, vnd den anderen sullen haben dy kirchenstiffeter, dy van dem rate dorczu sint gesatz. Ap doran gebreche vnd nicht also vil doryn gegeben wurde, domete man dy lampe kynde gehalden, zo sullen dy kirchenstiffeter alz vil dorczu legen von der kirchen gute, das man dy lampe do mete halden moge. Were js och sache, das icht mer in dy vorgenannte buchse wurde gegeben, wen man bedurfte czu der lampen, daz js dem pfarrer nutze vnd gut dunket syn, vnd wen her sy wider von danne haben wil, daz mag her thun ane vordechtnisse. Alle disse vorgenannten artikel hat der vorgenannte herre pfarrer gelibet vnd voryawort vor dem sitczinden rate, Anno domini M cccciij proxima feria vja post natiuitatis Christi.

-----

3. CDW, III, nr 520, s.528:

21 V 1417 – ufundowanie jałmużny dla ołtarza św. Katarzyny w farze braniewskiej przez Klauza Refelda.

In Gottes Namen Amen. Wissentlich sey allen gegenwertigen vndt czukunftigen, die disze schrift ansehen, lesen oder hoeren lesen, das ich Clausz Refeldt, ein Burger czum Braunszpergk, vndt meyne eheliche Hauszfrau, Gertrudl genant, haben mit reiffem Rath vndt mit guttem vorbedachtem mutte gestiftt vndt gemacht in die Pfarrkirche czum Braunszpergk ein ewiges Allmosz gotte dem Allmechtigen vndt der Jungfrauen Mariae vndt allen lieben Heiligen czue dinst vndt czue lobe, vndt auch vmb vnser Eltern vndt vnser Seelen willen, vndt auch czue seeligkeit, vndt czue troste vmb der willen disz Allmosz gestiftt wirdt, vndt ist geschehen mit willen vndt volwort des ersamen Herrn Nicolai Beme, Pfarrn in den geczeittem czum Braunszpergk vnd Thumherrn der kirchen czue Warmelandt. Vndt czue dem vorigen Allmosz haben wir bescheiden vndt gegeben ix mr. jerliches czinses, von vnserm allerbesten czinse, den man in der Stadt buche findet geschriben, iczliche mark vmb xij gekaufft gutter preuscher Muncze diszes landes, in solchem vnderscheidt. Dieweil das wir beide leben, so wollen wir desselbigen czinses czue vnser leibs notturfft geniessen vndt gebrauchen. Vndt ob gott ober vns eine geboete, das es versturbe, so soll das ander, das da lebendigk bleibt, des czinses gebrauchen czue seinem leben. Vndt wenn Goth vber gebeutt, das wir beide von diszer welt sindt vorscheiden, so bitten wir den ersamen Rath czum Braunszpergk mit ganzem begerlichen vleisz, die denn in den geczeitten werden sein, das sie sich desselbigen Allmoszen lauterlich durch gott czue ewigen zeitten wollen vnterwinden vndt Lehnherrn daczu wesen, vndt das czum ersten nach vnser beider tode Martino Gottschalck von der Frawenburgk, ob er ledet, wollen vorlehen vndt geben. Auch so begeren wir vndt bitten mi ganzem vleisz den ersame Rath, welchem armen Priester lese alle wochen iij Messen oder ij messen czum geringsten vber des heiligen Crucis Altar, oder wo ihm der erbahr Rath wirdt befehlen, vndt ob er die drey messen, oder czwo von hindernusz wegen, in einer woche nicht koenne halten, so soll er die neheste woche darnach die volbringen vnd lesen, vndt daczue soll er lesen alle wochen ij vilgen czue hilff vnd czue trost den lieben seelen, die disz Allmosz gestiftt haben vndt vmb der willen es gestiftt ist. Auch wer es sache, das Goth hilffe dem Priester, das er bey ein besser lehen gewinnen, so soll er disz vbergeben nach erkentnusz des erbahren Rathes, vndt der erbahr Rath soll das einem anderen armen notturfftigen Priestern verlehen vndt geben. Auch ob czinsz abgelost wirdt, so bitten wir den ersamen Rath vmb gottes willen, das sie den Hauptstam czu getrewer handt bey sich legen also lang, das man andern czinsz mit Rath des Priesters mit dem selbigen gelde widder moege kauffen, auf das das Allmose in der goettlichen vbung nicht geringert werde. Vndt ob der Priester, dem das Allmosz verlehet wirdt, sein ding mit den messen vndt vilgen oder in andern sachen vnordentlich hielte, vndt sein leben nicht regierte nach priesterlicher wirdigkeit, das der erbahr Rath kann erkennen, so soll man ihn entseczen, vndt einem andern frommen Priestern verlehen, der ein ehrlich priesterlich leben helt vndt fuhret. Auch were es sache, das ich vor genant Claus Refeldt ein Testament wurde seczen, das Testament soll dem ehegenanten Allmosz vnschedlich sein. Auch wollen wir, das das vrogenante Allmosz bestendigk vndt vnczubrochen bleibe, vndt krafft vndt macht ewiger bestendigkeit habe vndt halte. Acta sunt hec anno domini MCCCC xvij. feria sexta proxima ante festum sancti Urbani Papae et Martiris.

Item so soll der erbahr Rath j mark von den ix gutten geldts haben vor ihre muhe vndt bewahrung der czinser. Item so hat die erbahre fraw Gerdrutt, des obengenanten Refeldten eheliche tochter, gegeben vndt czugeeignet dem Altar des heiligen Crucis durch Peter Dreer ihren freundt vndt vormundt ein vergulden kelch vnd ein rote kassel mit einem Creucze mit aller czugehoerunge in die Pfarrkirche sanct Catharinae, vndt der Priester, der czur czeit dasselbige Altar wirt belesen, soll den kirchenvettern alle iahr rechenschaft thun von dem kelch vndt kassel.

-----

4. CDW, IV, nr 42, s.111;

22 II 1425, Braniewo – umowa z mistrzem Mikołajem Pughuserem o budowę zegara na wieży kościelnej.

Anno domini Mccccxxv in die Petri ad kathedram synt wir rathmanne czum Brunsberge mit Nycolao Pughuser unserm meteburger von des seygers wegen eyns gewurden in diszer nochgeschriebener weyze, also das wir im xvj mark geringes geldes vor die spera in der kirchen czu machen und den seyger czu teylen sullen geben. Vortmer so sulle wir dem vorgenannten Nycolao ii mark gutes geldes alle jar, dy wille her sal sehen czum seyger und alle gebreche und schelungen des seygers wandeln und bessern, also gefach also das notdorfft wirt seyn.

-----

5. CDW, IV, nr 58, s.122;

5 VI 1425, Braniewo – rozrachunki rady miejskiej z parafią.

Anno domini Mccccxxv proxima tertia feria ante festum Corporis christi do haben di kemerer also her Claws Witte und her Claus Truntczmann von befelunge des rathis mit den kirchenfetern also her Marquart Kunike und Nycolaus Pughuser dy schulde, dy dy stat der kirchen was schuldig, und dy schulde, di di kirche sancte Katherine der stat was schuldig, eygentlich gerechnet und obirlegit und eyne schult ken der ander apgeslagen, also das di stat der kirchen sente Katherine bleibit schuldig LXX mark minus I mark gutes geldes.

-----

6. CDW, IV, nr 99, s.153;

15 III 1426, Braniewo – mieszczanin braniewski Piotr Bayseman i jego żona Gertruda wykupują msze we własnej intencji, z warunkiem, że kapitał będzie przeznaczony na budowę dzwonnicy.

Wissentlich sey allen, dy dise kegenwertithe schriffte werden sen, horen adir lesen, das wir rathmanne der stat Brunsberg offenbar bekennen und czugen, das vorunsern sitczenden stul des rathis und vor dy kirchenvetern sente Katherine der egenanten stat Brunsberg ist gekomen der ersame man Peter Bayseman, unser getruwer meteburger, mit willen und volborth syner elichen husfrauwen Girdrudis by guter vornunfft und mit wolbedochtem mute und mit ryfem rathe, und ist mit uns gancz eyns gewurden, also das her hot gegeben gote czu lobe und in dy ere der iuncfrauwen Marie und der heiligen

iuncfrawuwn sente Katherine und der heiligen frauwn sente Marien Magdalene umme ihrer selen selikeit willen und recht und redelich gekowfft eyn leipgedinge uff dy vorgeante pfarrekirche sente Katherine czum Brunsberge vor. C. marg gutes geldes, also das dy kirchenveter der egenanten kirchen, dy nu synt adir hirnochmols mogen werden, geben und usrichten sullen in beiden czu ihrem leben alle iar ierlich viii mark pfennigen gutes geldes uff den freytag vor dem sontage Judica unvorczogen, und von den selbigen viii marken so haben sie gegeben czu eren dem heiligen lichenam in der vorgeanten kirchen alle iar ierlich I gute mark geldes czu der lampen, dy do henget vor dem heiligen sacramento, dy domete czu halden. Vothmee so ist ir beidir wille und gutemeynung und begerunge, das dy egenante C. mark sullen dynen czum thurme, do dy glocken ynne hengen und czu keynem andern nutcze sal das gelt dynen nach gefallen; und czu obirssten vorwesern, das das gelt gelegit werde an dy buwuneg des thurmes, so haben sie gekoren und gebeten hern Peter Benvelt und Nycolaum Poghuser, dy iren willen hiiran sullen dirfullen und volbringen. Vorthmee wen got obir sie gebuth, das sie von desir werlde synt vorscheiden, so sullen ouch dy viii mark czinses mit dem howptstamme der obengeanten C marken gancz und volkome toth seyn, und nymande von iren frunden adir von ymande doruff czumanende adir antwort czugebende. Czu eynem meren geczugnisze der worheit und bestendikeit, so haben wir vorgeante rathamne der stat Braunsberg secret an desen brieff losen hengen, der gegeben ist im iare Cristi unsers hern Mccccxxvi im nehesten freytag vor dem sontage als man syngit in der heiligen kirchen Judica me domine. Czu grossir sicherkeit und geczugniszes so haben wir vorgeante rathmanne dem egenanten Peter Bayseman und syner elichen husfrauwn Girdrud eynen brieff gegeben in sotanem luthe von worte czu worte alse hir oben ist geschreben.

-----

7. CDW, IV, nr 105, s.160;

26 IV 1426, Braniewo – Małgorzata Rosenwasser w porozumieniu ze swym opiekunem Clausem Flugke czyni fundację dla ołtarza św. Jakuba.

Anno domini Mccccxxvi im nehesten freytag vor Philippi et Jacobi, do quam vor den sitczende stul des rathis der stat Brunsberg dy erbar frauwe Margaretha Rosenwassirsche, und hot gegeben gote czu lobe und umbe irer eldern und irer selen selikeit wille mit vorhengnisse und volbort ires vormunders, her Claus Flugke genannt, ii mark czinsis gutes geldes czu dem altare sancti Jacobi in dy pfarrekirche sente Katherine, die uff Lorencz Wichmans erbe stehen geschreben, in sulcher weyse und undirscheit, das sie vor das altare wil rathen und eynen prister von den ii mark halden, dy wile sie lebit, das altare czubelesende, und wen got obir sie gebut, das sie von deser werlde ist vorscheiden, so sal der ersame rath sich des altare underwirden mit den egenanten ii machen, und eynen armen prister mit dem altare und mit den ii marken belenen.

-----

8. CDW, IV, nr 172, s.219;

23 III 1427, Braniewo – legat na budowę wieży.

Anno domini Mccccxxvii dominica Oculi ist vor uns gekomen Niclos Steinborn und hot bekant, das eyn geselle, der vortrunken ist, Peter Pruse genant, hot durch got in seynem testamento by gesundem leybe czu seynem letczten willen in seyner kegenwertikeit und Johan Steinborn seynes eliche sones ii mark minus iii schilling gegeben, und das gelt habin die kyrchenfeter sente Katherine czu buwunge des glogturmes entpfangen.

-----

9. CDW, IV, nr 189, s.236;

2 V 1427, Lidzbark Warmiński – biskup warmiński Franciszek potwierdza Radzie St. Miasta Braniewa prawo nadzoru nad jutrznią ufundowaną przez Ottona de Russin

In nomine domini amen. Nos Franciscus, dei gratia episcopus Warmiensis, notum facimus tenore praesentium universis, quod constitutus coram nobis honorabilis frater noster dominus Joannes de Rogetten, canonicus Warmiensis, proposuit, qualiter felicitis memoriae quondam dominus Otto de Russen, canonicus Warmiensis et plebanus in Brunsberg, ad honorem omnipotentis dei et commodum ac profectum parochialis ecclesiae et parochianorum in Brunsberg quondam primam seu matutinam missam in eadem ecclesia singulis diebus hora competenti celebrandam instauravit, et ad hoc 10 marcas census annui, quamlibet marcam pro 20 grossis antiquae bonae monetae tunc temporis emptam, pro uno vel duobus presbyteris, et ultra hoc unam marcam census, similiter pro xx marcis emptam, census annui pro custode, conservatore et distributore dictarum x. marcarum donavit et assignavit. Et de missis legendis taliter fieri voluit, quod una septimana huiusmodi missae legantur de B. Virgine et pro defunctis alternatis diebus, altera vero septimana die dominica de SS. Trinitate, feria secunda pro defunctis, feria tertia de Angelis, feria quarta de S. Catharina, feria quinta de B. Maria Magdalena, feria sexta de S. Cruce, et sabbatho de B. Virgine. Et quod sic per annum huiusmodi missae alternatim servarentur, et quod post ipsius domini Ottonis obitum ordinatio et dispositio de presbyteris pro dictis missis et censuum praedictorum conservatio et distributio ad ipsum dominum Joannem de Rogetten fuit legitime devoluta. Asseruitque idem dominus Joannes, jam in propecta aetate constitutus, mentis suae propositum et desiderium fore quod praefati domini Ottonis ultima voluntas et dispositio quo ad praemissa futuris perpetuis temporibus laudabiliter conservaretur. Et ob hoc ipse dominus Joannes dispositionem et ordinationem de presbyteris pro missis praedictis nec non censuum praedictorum conservationem, pefceptionem et distributionem et omne ius, quod sibi in hoc competeabat seu competere potest, transtulisset in providos ac circumspertas viros consules et consulatum oppidi nostri Brunsberg pro tempore existentes, ita videlicet quod post ipsius domini Joannis obitum ipsi consules et consulatus de dictis presbyteris et censibus disponere et ordinare et ipsos census percipere, distribuere debeant et possint ac fideliter conservare. Et quod ipsi consules et consulatus huiusmodi onus in se suscepissent et circa hoc agere fideliter promosissent, unde ipse dominus Joannes nobis cum instantia supplicavit, quatenus huiusmodi iuris translationem et alia praemissa gratiose admittere, ratificare et confirmare autoritate ordinaria dignaremur. Nos vero divinum cultum nostris temporibus non minui sed augeri intentis desiderii affectantes, de missarum huiusmodi erectione, censuum emptione et integritate eorundem ad ipsius domini Joannis de Rogetten successionem diligenti praehabito scrutunio luculenter informati, per testes fidedignos et omni exceptione maiores reperimus omnia et singula

exposita veritate fulciri. Ideoque translationem iuris domini Joannis antedicti in providos et circumspectos viros consules et consulatum oppidi nostri Brunsberg factam in omnibus punctis et articulis ut praemittitur in nomine domini ratificamus et approbamus et quantum de iure possumus auctoritate ordinaria tenore praesentium confirmamus. Volumus tamen, quod iidem presbyteri inconsuetis oneribus per dominum plebanum pro tempore existentem non graventur. Et si super hoc aliqua dubietas exorta fuit, declarationem eiusmodi nobis et nostris successoribus reservamus. In quorum fidem et testimonium etc. Datum in castro Heilsberg die secunda mensis Maii anno MCCCCxxvii.

-----

10. CDW, IV, nr 194, s.242;

23 V 1427, Braniewo – fundacja w farze braniewskiej.

In gotes namen. Amen. Wissentlich sey allen kegenwertigen und czukunfftigen, die dese schrift ansehen, lesen adir horen lesen, das ich Claus Refeldt, eyn burger czum Brunsberge, und myne eliche husfrauwe, Girdrud genant, habin mit ryfem rathe und mit gutem vorbedochtem mute gestiftt und gemacht in die pfarrekirche czum Brunsberge eyn ewiges almose, gote dem almechtigen und der iuncfrauwe Marie und allen liebun heiligen czu dinste und czu loube, und ouch umme unserer eldern und unserer zelen willen, und ouch czu selikeit und czu troste umme der willen dis almose gestiftt wirt; und ist gescheen mit willen und volbort des ersamen herren Nicolai Beme, pfarrer in den geczeiten czum Brunsberge und thumherre der kirchen czu Warmelandt. Und czu dem vorgeanten almose habin wir bescheiden und gegeben ix. marg ierlinges czinsis von unserm allirbesten czinse, den man in der stadt czinsbuche fyndet geschreben, itzliche marg umme xii gekoufft guter prewsscher montcze desis landis in sotaner undirscheit, die viele das wir beide lebin, so wellen wir des selbigen czinses czu unsirs leibes notdorfft genissen und gebruchen; und ap got obir unser eyne gebote, das is vorstorbe, so sal das andir, das do lebendig bleibit, des czinsis gebruchen czu seynem leben. Und wen got obir uns gebuet, das wir beide von deser werlde synt vorscheiden, so bitten wir den ersamen rath czum Brunsberge mit gantczem begerlichem fleisze, die denne in den geczeiten werden seyn, das sie sich des selbigen almosen lutirlich durch got czu ewigen czeiten wellen udirwynden, und lenherren doczuwesen, und das czum irsten noch unsir beide tode Martino Gotschalk von der Frauwenburg, ap her lebit, welden vorlenen und gebin. Ouch se begere wir und bitten mit gantczem fleisze den ersamen rath, welchem armen prister das almose vorleenet wirt, das der selbige prister lese alle woche iii messen adir ii messen czum geringsten obir des heiligen cruczis altare, adir wo im der erbar rath wirt bevelen; und ap her die iii messen adir ii von hyndirnisse wegin in eyner woche nicht kunne halden, so sal her die neheste woche dornoch die volbrenge und lesen, und dorczu sal her lesen alle wochen ii filgen czu hulffe und czu troste den liebun zelen, die dis almose gestiftt habin, und umme der willen is gestiftt ist. Ouch weres sache, das got hulffe dem prister, das her eyn besser lehen gewunne, so sal her dis obirgebin noch dirkentnisse des erbaren rathis, und der erbar rath sal das eynem andern armen notdorfftigen prister vorlehenen und gebin. Ouch ap czins apgelost wurde, so bitten wir den ersamen rath umme gotes willen, das sie den hauptstam czu getruwe hant bey sich legen, also lange das man andern czins mit rathe des pristirs mit dem selbigen gelde weder moge kewffen, uff das das almose in der gotliche ubunge nicht geringet werde; und ab der prister, dem das

almose vorleenet wirt, syn ding mit den messen und filgen adir in andern sachen unordenglich hilde, und seyn leben nicht regirte noch pristerlicher wirdikeit, das der erbar rath kan dirkennen, so solman en entsetczen und eynen ander fromen prister vorlehenen, der eyn erlich pristerlich leben helt und furet. Ouch wer is sache, das ich vorgeannter Claus Refeldt eyn testament wurde setczen, das testamenth sal dem egenanten almosen unschedelich seyn. Ouch wellen wir, das das vorgeante almose bestendig und unczubrochen bleibe und crafft und macht ewiger bestendikeit habe und behalde. Acta sunt haec anno domini Mccccxxvii feria sexta proxima ante festum sancti Urbani papae et martiris.

Do powyższego dokumentu dopisano inną ręką:

Item so sal der erbar rath i. mark von den ix gutes geldes haben vor ir mu und bewarunge der tzinses. Item so hot dy erbar frauwe Girdrud, des obengenanten Refeld eliche tochter, gegeben und czugeeygnet dem altare des heiligen crutzis durch Peter Dreer, iren frunt und vormunder, i. vergolten kelch und i. rote kasil mit eynem grunen crutze mit allir czuhorunge in dy pfarkirche sente Katherine, und der prister, der czur czeith das selbe altare wirt belesen, sal den kirchenfetern alle iar rechenschaft thun von dem kelche und kasil.

-----

11. CDW, IV, nr 541, s.563;

22 X 1434, Braniewo – ufundowanie przez Piotra Baysemana mszy adwentowej w farze braniewskiej.

Ich Peter Bayzeman, eyn burger czum Brunsberge, habe von der hant by wolgesundem mute gegeben gote czu eynem ewigen lobe, der allerheligesten jungfrauwe Marie, seyner liebim muter, und czu hulffe und czu troste myner und myner husfrauwen eldern und unsirs beidir geslechtes zelen ½ mark jerliches czinsis gutes geldes czu der Adventmessen, dy man obir unsir liebim frauwen altare in der pfarkirche sente Katherine pflegit czu halden, welche Adventmesse dy pristere, dy mit der frumesse seyn belenit, dy nu sein und dy czukunfftige, sullen dieselbe messe czu ewigen czeiten halden und dy halbe mark czinsis inmanen und inbehalden vor dieselbe messe, welche halb mark czinsis nu hot Niclos Schumechers eliche husfrauwe Grithe genant uf irem huwse czwischen Marquart und Niclos Gutermutes huse gelegen; und wen dy halbe mark czinsis abgelost wirt, so sal der ersame rath, dy ich czu vorwesere dis almosis und gestiftes kyse und durch got bitte, das sy das gelt czu getruwer hant by sich legen, also lange, das sie mit eyntacht der frumessehern, dy denne seyn werden, andern czins mogen keuffen, Actum anno domini MCCCCXXXIII sexta feria post XI^m virginum.

Dopisek z tego samego okresu na brzegu dokumentu: *Peter Bayzemans leiprente.*

-----

12. CDW, IV, nr 551, s.570;

12 XI 1434, Braniewo – umowa o rentę osobistą z parafią braniewską.

Wir burgermeistere und rathmanen der stadt Brunsberg bekennen und offenbar czugen vor allen leuthen, die desen unsern kegenwertigen brief werden sehen, horen adir lesen, das die kirchenfetere unsir pfarkirche sente Katherine rechter und redelicher scholt schuldig sein von derselben unsir kirchen wegen vier mark gewonlicher montcze dis landis, als die herren czu czinse pflegen czu neme czum czeichen leiprente, dem erbarn manne Urbano Goltsmyth, unserm getruwen burger, und Girdrud, seyner elichen husfrauwen, uf dese czeith alle jar jerlich uff sente Mertenstag des heiligen bisschoffes czu irer beidir leben in czu geben, vor welche vier mark, als itczunt gerurt ist, unse vorgeanten kirchenfetere empfangen haben von dem vorgeschreben Urbano achteundvierczik mark der obengenanten gute montcze czum czeichen wol czu willen und czu guter genuge czu der vorgeschreben unsir pfarkirchen nutcze und frome. Und dese jerliche leiprente sullen dy obengenannten kirchenvetere dem egenanten Urbano und Girdrud seyner husfrauwen uf den vorgeanten tag bynnen unsir stat alle jar jerlich czu irer beidir leben ane alle vorczuhunge gutlich geben, usrichten und bezalen czu guter genuge; und wen eyne persone von den czwen von dessem yomirtal ist verstorben, so sal die andir persone dy vorbenumpten vier mark czu seynem leben volkomelich haben und uffboren ouch ane alle vorczuhunge. Sunder wen dy letczte persone von deser werlde ouch ist vorscheiden, so sullen ouch die IIII mark leiprente mitsampt dem houptgute vorgeumpt getoit sein und geqweitit und iren frunden und erbelingen vurbaz keyne entwert czu gebende. Item so sal der vorgeante Urban mit seyner husfrauwen qweith und frey sein alles scharwegkis und geschossis von desir leiprente wegen. Czu eynem geczugnisse der worheit und umme grossirs gelouben willen so haben wir megenante burgermeistere und rathmanen unsir stat secret undin an desen unsern brieff lossen hengen, der gegeben und geschreben ist czum Brunsberge in den jaren Christi unsirs hern tusent vierhundert und im vierundresigsten jare im neesten freitage noch Martini confessoris.

Dopisek z brzegu: *Urbani Goltsmyth leiprente.*

-----

13. CDW, IV, nr 558, s.575;

10 XII 1434, Braniewo – darowizna dla fary.

Anno domini MCCCCXXXIII sexta feria ante Lucie virginis ist vor uns gekomen der ersame man, her Jacob Herder, und hot gegeben und czugeeygnet durch got und umme seyner selen selikeith willen eyne gute mark jerliches czinsis, der uf Niclos Goryn huwse nu steet geschreben czu sente Jacob altare in der pfarkirchen sente katherine; dy sal der prister, der dasselbe altare pflegit czu belesen, haben.

-----

14. Schmauch H. – „Die Eigenart der ermlaendischen Stadtkirchen” – ZGAE, XXVII, s.416;

18 V 1480, Braniewo – Rada Starego Miasta Braniewa do rady miejskiej Gdańska z prośbą o wsparcie naprawy kościoła farnego.

Unsern gar fruntlichen grus unde allen behegelichen willen noch unsers hogesten vormogens dirbietunge stets zcu vorn. Erssame, wolweisse heren, besunder gutten frunde, mit gantcz unsers hertzen wermuetlickeyt thun wir all euwer weysheytt zcu wissen, das eyn merglicher schade durch entzeugunge des wetters, als euwir herlichkeit villichte wol ist vorgekomen, an unser pfarre kirche es sey Gote geclagt, ist gescheen also, das sie gantcz unde allen glocken, dorynne hengende, die gebel, die gewelbde nedirgeslagen haben, das mit nichte zcu retten stundt. So seyn wir swach unde arm, die widdir zcu bauwen unde ofzcbrengen anne euwer erksamkeith unde vormittelst gutter leute methehulfe; so bitten wir euwer erssame weisheyth mit besonderem fleysse gantcz fruntlichen: dissen kegenwertigen beweisseren, unsern metheburgern, die hieher gesant seyn von unser aller wegen, als wir grossen vortrauwen zcu euwer herlichkeyt haben, euwern rath, gunst holfe unde forderunge wellet metheteilen unde en vorgunnen, in euwer stad umme zcu bitten. Ouch, erssamen lieben heren, wir keyn bauwholtcz of der Nerie, das uns gelegen were, umme eyn mogelich gelt welde lossen zcusteem, off das die lobeliche kirche widdir gebaut unde gotisdinst dorynne gemeret mochte werden, nemende das lon von dem almechtigen Gote, der euwer herliche gesuntheith sparen geruche zcu langen vorhoften czeithen. Gegeben zcum Brunsberge am Donnerstage vor Pfingisten under unserm stadtsecrete im LXXX sten jare.

Oryginał na papierze ze śladami pieczęci zamykającej list.

-----

15. „Pastoralblatt fuer die Dioecese Ermland”, V, 1885:

30 I 1489, Lidzbark – fundacja Tomasza Wenera.

In nomine Domine Amen. Nos Nicolaus, Dei et Aplicae Sedis gratia episcopus Warmiensis, significamus tenore praesentium quibus expedit universis tam presentibus quam futuris, quod constitutus coram Nobis venerabilis frater noster D. Thomas Weneri proposuit, quod ad honorem omnipotentis Dei et eius Genitricis et omnium Sanctorum, in salutem quoque propriam, suorum progenitorum et benefactorum nec non in profectum et utilitatem civitatis suae nativae Brunsberg, specialiter tamen ad incrementum et divini cultus augmentum in capella sua, Flugen vulgariter nuncupata – in ecclesia parochiali Brunsberg, dioecesis Nostrae duas vicarias perpetuas pro duobus presbyteris aut clericis ex eadem civitate oriundis instauravit atque fundavit de censibus in libro civitatis praedictae descriptis et agris ibidem suis designatis: Ita quod quilibet vicarius sive sacerdos eiusdem capellae annuatim quindecim marcas levis prutenicalis monetae cum totidem agris suis, iugeribus ante dictam civitatem, in der Aue vulgariter, sitis habere debeat secundam ordinationem et distinctionem a praedicto doctore Thoma in registris suis factam. De missis autem in Capella legendis taliter fieri voluit, quod quilibet vicarius seu beneficiatus praedictae capellae ad 4 missas in Hebdomade legendas (teneatur), quarum una ad minus pro fundatoribus et benefactoribus illorum beneficiorum et Capellae defunctis, altera vero (sit) de B.V.; reliquae vero missae adaptentur tempori, prout melius fieri poterit; in omni tamen memoria mortuorum pie fiat. In missis debet fieri specialis pro eisdem fundatoribus et benefactoribus beneficiorum et Capellae (memoria) cum vigiliis integris defunctorum qualibet septimana tenendis. Si quis autem causa studii a beneficio suo abesse tempus voluerit,

onera beneficii et vicariae suae per alium in praescripta capella inviolabiliter studeat observari. Ordinatio vero et dispositio totalis praesuripitis vicariis, missis, censibus et clericis sive presbyteris pro illis nominandis ad praefatum Dr. Thomam et genitricem ipsius pertinere voluit. Post ipsorum autem obitum omnis ordinatio, nominatio et dispositio praedictorum et omne ius, quod eis in hac parte competebat, in seniores capellae et fraternitatis B.M.V. de Rosario cum superintendencia consulum et proconsulum oppidi Brunsberg pro tempore existentium transtulit. Quod quidem omnes seniores et consules praescripti in se susceperunt et citra hoc secundum ipsius fundatoris ordinationem fideliter agere promiserunt. Nobis itaque supplicavit, ut omnia praemissa gratiose admittere, ratificare et confirmare ordinaria munificentia dignaremur. Nos vero divinum cultum Nostris temporibus non minui sed augeri intensis desideriis affectantes, de vicariarum huiusmodi et missarum, censuum et reddituum ordinatione ac ipsius D.Dris. Thomae ordinatione singulisque luculenter informati, in nomine Domini illa ratificamus, approbamus et auctoritate ordinaria per praesentes confirmamus. Censumque dictos census ecclesiasticos fore et illis vicariis esse et manere omnino incorporatos. Volumus tamen quod iidem presbyteri sive vicarii in consuetis oneribus per plebanum pro tempore existentem non graventur. Et si super hoc dubietas aliqua suborta fuerit, illam praescripto D.Doctori ad vitam ipsius, post obitum vero eius Nobis et successoribus Nostris reservamus. In quorum perpetuitatem, fidem est testimonium praesentes literas fieri et sigilli Nostri maioris appensione fecimus comuniri. Datum in castro Nostro Heilsberg die penultima mensis Ianuarii a.D.MCCCCLXXXIX. praesentibus venerabilibus Dnis Christiano Tapiau Decano et Canonico Varm. fratre Nostro dilecto et Balthasare Stockfisch Praeposito eccliae collegiatae Guttstad. Officialis locum tenente et oeconomio curiae Nostrae.

-----

16. Quast F.v. – „Denkmale der Baukunst im Ermland” – Berlin 1852:

7 I 1536, Braniewo – umowa między radą Starego Miasta Braniewa a mistrzem murarskim Niclisem o odbudowę wieży kościoła farnego.

Wyssentlich sey Allen vnnd Idermenniglich den Im Jore XVC vnd xxxvj freytag vor Pauli Eynsidel den siebenten Januarii eyn Ersamer Rath der Aldenstat Braunszbergk, dem bescheydenen Meyster Niclis eyn Meurer wonhafftigk den Glockthorm volgender Weyse vordingeth heth Szo beschedentlich, das Meister Niclis der Meurer den Thorm, dho er nydder gefalen wydder vff furen, die ander seyten, Orther ader Ecken dorczu alle gebreihen ahm Thorme was tho czuschossen vnd auszgefallen, esz sey auzwendigk ader Inwendigk, besseren vnd allen fehll vnd schelunge was daranne mith der kellen zu wandeln, auszbereithen, machen vnd ausz bessern sall, vnd deme also threwlich noch zu gehen zu machen vnd zu handeln mith, hanthstreckungk gelobeth, vorsprochen vnd vorheysschen on alles geferde vnd arget isth. Dagegen sall er haben drey hunderth margh geringe gewonlicher vnd gannghafftiger preusscher Muncze Dorczu ouch freie wonunge weyl die arbeith Item so wyl Ihm eyn Ersamer Rath schicken vnd halden eyn pfferth all die weyl die arbeith werth vnd eyne leyne do man mitthe vff windeth Item ij ton Bier, Item iiij thoffelbier Item zwe Seythe speck Item zwe Scheffel Erbeysz Item xv Muldem Item viij Ehmer Item iiij thennen mith Eyser wol beschlagen, Rustholtz vnd strenge so wyl er bedarf. Zu vrkunth der warheith sein vber diesen vertrag vnd

vordinge zwene Brieffe eynes lauths vnd synnes geschrieben vnd eyner ausz dem andern geschnitten Meister Niclis dem Meurer eyner gegeben den andern eyn Ersamer Rath bey sich behalden. Gescheen zum Braunszberge vffim Konigk artuzhoffe In beysein vnd gegenvertigkeith der Ersamen vnd weysen Herrn Johan Luttke Oberster Burgermeister, Herr Vallentin Gerth sein Compan, Herr Simon Wynnepffennigk ouch Burgermeister, Herr Simon Thungel, Herr Thomas Schisztheuber Rathiszherrn, Herr Johan Czimke vom Rathe vnd Lorentz Holtzste von der gemeyne Kyrchenveter Im Jore xvc vnd xxxvj freytagk vor Bartholomei den 17. Augusti zu ewigem gedechtnusz In diss Buch vorschriebenn.

-----

17. Quast F.v., op. cit.:

17 VIII 1537 – wpis w księdze miejskiej dotyczący odbudowy wieży.

Das schulberwerck ausz der pfarrkyrchen zum Glockthorm gekommen. Wyr Burgermeister vnnd Rathmanne der Aldenstadt Braunszbergk Thun kunth vnd bekennen hiemith, vor vns, vnser Nochkomlinge vnd szunsth Idermenniglichen dieses vnser Brieffes ansichtigen, das wir mith gutter czeitlicher vorbetrachthungk vnd eyneiligen Rathe durch vnser Stadt vnd gantzer gemeynde scheynbarlichen Nutzes vnd nothdurfft wyllen, Ouch mith gnedich zulassung des hochwyrdigsten In Gott Fuersten vnd Herrn, Herrn Mauricii, Bischoff zu Ermlandh, vnser gnedigsten Herrn, Herr Tideman Gise, Custos vnd Officialis, Herr Felix R(eich) Thumherrn zur Frowenburgk, Herr Jacob Hermitz pfarrer der Aldenstadt Braunszbergk, von obgedochten vnserm gnedigsten Herrn dorczu verordenthen macht vnd gewalthabere, zu widder vffurungk vnd Maurungk des glockthormsz welcher Ihm erliedenen Kriege Im 1520sten Jore belogerung dieser Stadt von Ko. Maj. von Polen Sigismundi seinem kriegs Volcke zu Schossen vnd nochmahls auszgefallen, Eyn etthlich kyrchen szulber vnd nicht von den Lehnen, ausz anligender nothdurfft des Bawes ausz der pfarkyrchen Sanct Catharine enterpfangen haben, Isth das abgedachte szulberwerck dem Baw zum besten verkaufft vnd die Mark loetiges vmme xj. mk geringe gewonlicher vnd ganghafftiger preusscher Muntze gegeben worden Isth die Summa In alles mith dem abgeschabten golde In eyns gerechneth, ijc vnd Ixxxiiij mrk geringe welcher Baw isth Im 1537sten Jore Noch dem Sontage Letare den 27. Marcii angehaben Vnd Im selbigen Jore kurtz nach Michaelis vollendeth worden, Welches wyr zum ewigen gedechtnusz In vnser Stadtgedenckbuch haben verschreyben lassen. Actum Freitag vor Bartholomei den 17. Augusti Im 1537sten Jore.

-----

18. Inventarium des Kirchengeraets und Kleinodien der Pfarrkirchen zum Braunsberg in der Alten Stadt des Titels der H.Catharinen und Mariae Magdalenen, beschriben den 2 Tag May Ao 1573, (inwentarz sprzętów kościelnych i kosztowności kościoła farnego w Starym Mieście Braniewie pod wezwaniem św. św. Katarzyny i Marii Magdaleny, spisany 2 V 1573).

Item. 1 silbern heusslein, darin das hochwurdige Sacrament Eucharistie gehalten, mit 1 umbhang von rotem Sammet, daran 12 silberne spangen, und gleichviel silberne

sternem gehefft sein, am fuss 1 buchslein mit dem H.Oele fuer die Kranken. Item in demselbigen heusslein ist 1 silbern buchslein, darin ist 1 kleines weisses saecklein, mit den consecrirten hostien und mit 1 silbern schalichen und 1 leffel pro ablutione communicatium. Item. 1 lederne Tasche, darin 1 silberne buchslein, in welchem 1 weiss secklein mit 1 silbern Knoepfflein zu den consecrirten hostien, so den Kranken ueber land gereicht werdenn. Item. in der tasche 1 silbern schalichen pro ablutione commun. Item. 1 klein zinnen gevass zu dem h.Ole. Item 1 Silbern uebergult heusslein, mit 3 tormen zu dem hl.Chrysmate und anderm Ole, zusampt einem umbhang von Kemmich. Item 1 Kessel in dem Taufstein. Item 6 silberne uebergulte Kelch, mit ihren patenen, purifikatoriis und saecklein. Duodecim nova facta sunt Purificatoria, quorum sex habentur cum calicibus, reliqua sex seorsim. Item 2 silberne uebergulte ampullen. Item 1 silbern buchslein zu den Ostien. Item 1 silbern schifflein zu dem weirauch darin 1 silberner loeffel. Item 1 silbern buchslein zu den hostien auff wellichen 1 crucifix. Item 1 zinnen chrysmale. Item 1 silbern rauchfass mit seiner Keten von silber. Item 1 rund silbern uebergultes pacificale mit seinem strophiole. Item 1 rund silbern pacifical mit seinem anhangendem tuchlein. Item 9 zinnen ampullen. Item in einem hoelzenen schaffe in der Sacristia 1 Kasel von einem rot sammet guldenen stuck mit seinem dalmatiken. Das humeral fuer den prister ist gantz gespannt und hat in der mitten 1 Saphir in silber und golt gefasset, mit etzlichen kleinen gesteinen rumbhero. Das humeral vor den Diaconum, ist mit perlen gestickt, in der mitten hat es einen buchstaben M., daruber eine Krone, und auf beiden seiten 1 flugel von silber. Das humeral fuer den Subdiaconum ist voller spangen und hatt in der mitten 2 kleine silbern crucifix. Item 2 par scapularien mit uebergulten Knoepffen, unter wellichen eins hatt 25 Knopff und 32 rerichen von silber. Das ander hat auch 7 silberne knopffe. Item 1 Weisse Kasel von Kemmichen geblumet wie Dammascket, mit seiner zugeherenden Dalmatiken, welche hatt 1 humeral gespannt. Item 2 Rote Dalmatiken von rotem sammet mit guldenen strichen. Item 1 Silbern uebergult Kreutz mit 15 Korallen. Item 1 Evangeliumbuch auff pergament geschriben, wellichs taffel von aussen ist silbern uebergult mit reliquien und 5 Cristalsteinen. Item 1 Hoelzern bloss laedlein vol reliquien. Item 1 holzen ladichen mit uebergulttem Kupffer belegt hat Brugische bilderlein mit reliquien. Item 1 Klein kupffern uebergult heusslein mit einem sexeckichtten Cristal und reliquien. Item 1 Capsel mit blauem sammet ueberzogen und 1 silbern Knoepfflein, darin seint 2 corporalia. Item 1 Capsel mit grunem Kemmichen ubertzogen, und 1 silbernen Knoepfflein, darin seint 3 corporalia und 2 plicae. Item 1 Capsel mit atlass und 1 silbern Knopfflein, darin seint 2 corporalia und 1 plica. Item 1 Capsel cum imagine Chri flagellati mit corporal. Item 1 Capsel mit leder ueberzogen mit 1 corporal. Item 4 Corporalia mit 2 plicen und 1 klein corporal, darinnen seint 2 agnus Dei. Item 1 Holzene capsel mit 10 corporalien. Item 1 alte und ledige capsel. 10 thallen. 11 Gemalte beihangende tuchlein, und 4 schlechte. 2 kleine pulpettucher, und 1 grosses. 1 Stola von blauem Karteck, so man brauchet in octava Corporis Chri. Item 1 weisser schleuer vor die Kommunikanten. 4 Chorrocke vor die Knaben zurissen. 1 Taffel damit man elemosinam bittet, mit 1 bild S.Catharinae, welches hat 1 silberne Crone ueberguldet und 1 silbern rat. 1 Kasel von grunem halb Atlass mit 1 guldenen Kreutz und 1 humeral von rot sammet guldenen stücke mit aller Zubehoerung. 1 Schwartz und grune farb vermischte sammet Kasel mit 1 guldenen creutz und gespanntem humeral, welchs hot in der mitten 1 hierosolmitanisch creutz von silber ueberguldet mit

5 Korallen sampt aller Zubehoer. 1 Casula von ascherfarben atlass, mit 1 gespangeten humeral, zum teil mit silbern, zum teil mit kupfern spangen sampt ihrer Zubehoerung. 1 Ander ascherfarben Kasel, mit roten creutz mit golde untermischt sampt aller Zugehoer. 1 Kasel von rottem sammet mit 1 guldenen Kreutz und gespangetem humeral, in wellichem mitten 1 Kreutz von perlenmutter in silber gefasset sampt aller Zugehoer. 1 Kasel von Dirdumdey mit 1 humerali mit kupfer uebergultten spangen, sampt aller Zubehoer. 1 Kasel von blauem Kemmichen mit golde und allerley farben untermischt sampt ihrer Zubehoer. Item. 1 Kasel von schwarzem Kemmichen mit roter Farbe untermengt sampt ihrer Zubehoer. 1 Kasel von schwarzem Kemmichen mit rot und geel untermengt sampt ihrer Zubehoer. 1 Kasel von weisser Leimet, mit 1 grunen Kreutz, in der Fasten zu gebrauchen sampt ihrer Zubehoer. 1 Ander Kasel von weisser Leimet der vorigen gleich sampt aller Zubehoer. 1 Alte guldene Kasel von gruner seide, mit 1 gespangeten Humeral sampt ihrer Zubehoer. 1 Guldene Kasel auff rotem Kemmichen, mit 1 gespankten Humeral, zum teil mit silbern, zum teil mit kupffern spangen sampt ihrer Zugehoer. Noch 1 Kasel dieser vorigen gleich, mit 1 gespangetem Humeral, an wellichem eittel silberne ueberguldte spangen, ausgenommen 1 grosse, welliche kupffern und uebergult, sampt ihrer Zubehoer. 1 Kasel von rottem und geelem Kemmich mit 1 humeral, wellichs silberne buchstaben und spangen uebergult hat, und in der mitten 1 silbern crucifix, umbher mit perlen gestickt, sampt ihrer Zubehoer. 1 Kasel von baluem und geelem Kemmich, mit 1 seidenen Kreutz und golde underwirkt, sampt 1 gespangeten humeral und aller Zubehoer. 1 Kasel von halbem schwarzem Zayn mit 1 seidenen creutz und humerali von gruenem tuche, mit guldenen leisten, sampt aller Zubehoer. Item 1 Kasel von braunem Kemmich geblumet wie Damaschket, mit 1 seidenen striche von bildern sampt ihrer Zubehoer. 1 Kasel von rotem halbzagen, mit 1 schwarzem Kreutz von tuche und ihrer Zubehoer. 1 Kasel von Zettrin mit guldenen strich und 1 gespangeten humeral, sampt aller Zubehoer. 1 Kasel von rotem tuch mit ihrer Zubehoer. Noch 1 der vorigen gleich, allein mit 1 stola zum crucifix. 1 Kasel von schwarzem harras sampt ihrer Zubehoer. 1 Kasel von schwarzem tuch mit ihrer Zubehoer. 1 Pluvial mit Chorkappen von rotem Damaschket, mit seidenen strichen und goldt untermischet, und 1 silber lochrichen uebergultten Knopff, und andern 2 kleinen silbern Knopffen. 2 Pluvialia von rotem sammet von wellichen eins hat angehenkt ein hertz von Bornstein, das andere 2 Knoepffe. 1 Pluvial von blauem Damaschken mit einem Knopfflein. 1 Pluvial mit silbernen strichen. 1 Pluvial von gelem Kemmich mit gold untermengt. Item. 1 Pluvial von grunem Kemmich mit blau untermengt. 1 Pluvial von weissem Kemmich zurissen. 1 Pluvial uebergult auff rotem Kemmich. 1 Vorhang aus altar von rotem sammet mit golde untermengt mit den wapen Bischoffs Lucae. 1 Weiss altartuch darzu. 1 Antependium von rotem sammet und golde untermengt, gleichwie fensterrauten mit bildern von gold gestickt, welche haben auf den heuptern 14 silbern und 4 kupferne uebergulte Zirkel mit seinem Altartuch. 1 Antependium mit dem bild S. Veroniceae zum Grab an dem palmsontag. 5 Chorrock fur die prister und 3 vor den gleckner. 2 Tebicht under wellichen 1 ganz zurissen. 1 Weiss gross altartuch. Item noch 3. 1 Altare portatile magnum nudum. 3 Zinnene Kannen. 1 Kessel. 1 handvass messings. 4 handtuecher. 3 glecklein. 1 Eisen zum oblaten. 1 Leuchter zum Sakrament, so man zu den Kranken gehet. 1 Aehren vass zum geweihten wasser. 2 zinnen Leuchter auffm hohen Altar und 2 aehren an den seiten angemacht. 1 Antependium von Kemmich. 1 zurissen Coperta. Item 1 glecklein an der seiten angehenkt pro elevatione. Agenda in

pergameno scripta detrita in forma baptizandi. Alia impressa bona et integra. Missale unum Varmien. in pergameno scriptam. Aliud simile in papyro. Missale cum Graduali in pergameno scriptum. Missale scriptum in pergameno. Antiphonarium in pergameno. Graduale in pergameno bonum cum lectionibus Sabbatinis de B. Virgine. Psalterium cum hymnis in pergameno lacerum sine fine. Alterum psalterium lacerum obiteratum cum hymnis in pergameno. Missale in pergameno scriptum dissolutum. Liber sermonum manu scriptum. Breviaria duo in pergameno scripta. Breviarium antiquum impressum lacerum sine principio. Duo libri officii pro defunctis in pergameno scripti laceri. Ordinarius divinatorum officiorum. Breviarium in pergameno scriptum sine alfa et omega. Pars gradualis lacera in pergameno. Missale in pergameno scriptum. Missale cum gradualis in pergameno scriptum sine fine. Psalterium lacerum in pergameno sine alfa et omega. Liber praefationum et aliorum officiorum manuscriptus in pergameno cum notis. Item 1 Tuchlein mit seide und gold ausgenehet under das corporal, darin 1 seiden crucifix. 1 Tuchlein, wellichs man gebrauchet, so man den Bischofen das pacifical zutregt, darinnen namen Jesu mit seide genehet. 1 lang tuch von Kemmichen, so man auf das altar legt, wenn man die reliquien aufsetzt. 2 alte Kemmichen stuck, so zum grabe gebraucht werden. 1 zinnen leuchter mit 2 roren. 1 eisern leuchter.

INWENTARZ 17 OŁTARZY

Altare majus consecratum est in honorem S. Catharinae. Continentur in eo tria capita nuda SS. ignoti nominis, nulla extante insuper scriptura. Est instratum mappa I. habetque antependiam ex Kemmich luteo, et tria candelabra aurichalcea affixa, quae tamen amoveri possunt. Item duo candelabra stannea, et 1 integrum laneum pictum.

In parte Australi, Altare 2dum juxta Bibliothecam ecclesiae, tituli SS. Petri et Pauli. Quod altare magistratus appellatur. Res sacrae continentur in quadam cista Sacrarii, et sunt infrascriptae videlicet: Calix argenteus inauratus cum sua patena et sacculo. Item Pacifical rotundum argenteum cum suo stropholio. Casula nigra florisata bovis et ovibus rubris cum attinentiis suis, praeterquam humerali, quod dr. fuisse fibulatum et modo non extat. Item Casula ex Kemmich ceruleo viridi variato cum humerali fibulato, et Crucifixo argenteo inaurato in medio ejusdem humeralis cum attinentiis suis praeter manipulum. Item Casula ex Kemmich flavo florisato, cum humerali aureo holoserico nigro interpolato et attinentiis suis. Item. Antependium altaris ex serico viridi. Item. Antependium ex Kemmich florisato rubro et glauco. Aliud ex Dirdumdey. Antependium lineum cum figuris Agni Dei et Evangelistarum. Mappae altaris duae, et 2. a proxima visitatione desunt. Antependium ex Kemmich rubro albo variato deest. Pallae 3. Velum altaris Quadragesimale. Strophiolium 1 pro pacifical. Capsa 1 ex Kemmich obducta cum corporali I. Missale in pergameno scriptum. Duo candelabra stannea. Campanula appensa pro elevatione.

Altare tertium, Tituli S. Nicolai, quod est Sartorum, juxta sedem Parochi. In armario sacrarii continentur res sacrae infra scriptae: Casula ex Kemmich rubro albo intermixto cum humerali fibulato et attinentiis suis. Casula ex holoserico ceruleo viridi et incarnato, instar ludi scacorum figurato, cum humerali fibulato et attinentiis suis. Casula ex tela picta cum attinentiis suis. Casula ex panno rubeo cum cruce nigra et attinentiis suis. Capsula holoserico nigro obducta cum duobus corporalibus et duabus plicis. Pacifical rotundum argenteum inauratum cum 12 corallis et stropholio appendenti. Capsula lignea nuda cum duobus corporalibus et totidem plicis. Pallae IIII.

Velum pro pulpito pictum. Appendentia IIII. Missale Varmiense impressum integrum aluto obductum. Ampullae stannae II. Antependium ex tela picta. Item. Antipendia II antiqua varii coloris. Candelabra stannea II. Choreum pro integumento altaris. Campanella pensilis. In cista juxta altare reposita est supplex infra scripta: Coperta ex Kemmich rubro flavo variato cum suo linteamine. Mappae alatrīs IX., decima est in altari. Velum altaris Quadragesimale. Habet haec Fraternitas IIII baculos cum suis candelis, juxta alatre Magistratus.

Altare IIII Quod hactenus creditum est et reputatum S. Barbarae. Est tituli SS. undecim millium Virginum, et est Fraternitatis sacerdotum, in honorem S. Barbarae erectae. Res sacrae continentur in armaris sacrarii infra scriptae: Calix argenteus inauratus cum sua patena, purificatorio et sacco. It. Pacificale argenteum cum IX corallibus et stropholio appendenti. Casula rubea auro intexta cum humerali fibulato et calicibus argenteis, et Crucifixo ac imagine B. Barbarae insignito, cum attinentiis suis. Casula ex harres ceruleo cum attinentiis, praeter humerale. Casula ex Polimita cum humerali fibulato habente extremitates aureas et Crucifixum in medio cum corallibus IIII cum attinentiis suis. Casula ex Scharlacho rubeo cum attinentiis suis. Dalmatica ex Kemmich nigro et rubeo. Dalmatica ex Kemmich viridi rubro variato. Duo paria Scapularium habentium fibulas argenteas deauratas. IIII parva pluvialia ex tela picta lacera pro pueris infra octavas corporis Chri. Totidem superpellicea pro eiusdem pueris. Velum pro feretro ex Kemmich rubro et viridi, cujus extremitates de tela cerulea. Item. Linteum ad idem. Capsula holoserico rubro obducta cum corporalibus V totidemque plicis. Et fabula clausa instar capsulae cum corporali et plica. Capsula vacua. Pallae V. Strophiola IIII. Velum pictum lacerum pro pulpito. Ampullae stannae II. Mappae altaris VI. Superpelliceum I pro ministrante. Antipendia II ex Kemmich, quorum alterum viride, alterum flavium. Candelabra II orichalcea in altari, et IIII longa stannea juxta altare. It. Campanula pensilis. Superpelliceum pro sacerdote. Missale Warmien. impressum in papyro.

Altare V. S. Barbarae, quod est Fraternitatis Fabrorum. Res sacrae continentur in quodam armario sacrarii infra scriptae: Calix argenteus inauratus boni ponderis cum sua patena et sacco. Pacificale rotundum argenteum inauratum, et alterum etiam rotundum argenteum cum appenditibus strophiolis. Ampullae argenteae inauratae II, stannae duae. Casula ex holoserico fuluo et viridi cum cruce aurata, et humerali fibulato cum aquilis cum suis attinentiis. Casula ex Kemmich caerulea et incarnata cum humerali fibulato, cum aureo clypeo Dnor Prussiae in medio cum attinentiis suis. Linteamina III pro feretro. Mappae altaris IV. Antependium ex panno rubro et nigro corrosum. Duo strophiola pro pacificalibus. Pulpitale I. Missale praedicatorum. In cista juxta altare inveniebatur coperta sericea florisata cum suo linteamine pro feretro. Alia coperta antiqua. In altari II antipendia, quorum alterum ex Kemmich pictum, alterum ex panno nigro et albo. Coperta coriacea. Candelabra II stannea. Campanae II appensae.

Altare VI. S. Marthae, quod est Fraternitatis pannificum, in honorem S. vulnerum erectae. In armario sacrarii continentur res sacrae infra scriptae: Calices II argentei inaurati cum suis patenis, purificatoriis et sacculis. It. Paria II ampullarum, aliorum argenteum sparsim inauratum, alterum stanneum. Crux argentea inaurata cum corallibus et appendentibus duobus strophiolis pro pacificali. Casula aurea holoserico rubro interpellata cum suis attinentiis. Casula ex Kemmich ceruleo cum leonibus aureis

et cruce auro intexta, cum suis attinentiis. Casula ex Kemmich nigro viridi et rubro florisato cum suis attinentiis. Capsulae II cum tribus corporalibus et totidem plicis. Pallae III. Quarum una habet extremitatem auratam. Velum picto pro pulpito. Missale Warmien. impressum in papyrus integrum. Appendentia II. In cista juxta altare reposita erant haec: Antependium ex serico textum. Aliud parvum ex Kemmich rubro florisato. Coperta ex harres craso rubro pro feretro, quod nesciunt quo pertineat. Fuit enim semel aliunde accomodatum et nondum restitutum. Mandatum est dare pauperibus. Coperta ex Kemmich viridi cum suo linteamine pro eodem. Velum pro feretro I parvum. Velum Quadragesimale pro intengenda tabula altaris. Mappae altaris X. Undecima est in altari. In altari II candelabra stannea. Unum antependium laneum pictum. Coreum pro tegumento. Habet haec Fraternitas V candelabra longa stannea ante altare majus, et more solito cereos suos. Coperta ex veluto nigro pro feretro, unum mantile simplex (Aucta 1581).

Altare VII. Tituli SS. Annae et Mariae Magdalenaee, in capella B. Virginis, ad Rosarium, alias Pflugken nuncupata: Quod quidem altare reputatum est tituli ejusdem B. Virginis, sed ex literis et munimentis ad id pertinentibus deprehensum est aliter se rem habere. Haec capella cum anteam ruinam (minitaret), subsidens fuit diligentia Vitricorum, ante annos VI certis anchoris ac repugalis constricta et devincta, ut parietes posthae minime cessurae crederentur: nihilominus nunc fornice et parietibus dealbatis apparet murus et fornix rimas agere: Iterumque parum subsidere coepisse. Ad hoc altare in armario sacrarii continentur res sacrae infrascriptae: Calices II argentei inaurati, cum suis patenis, purificatoriis et sacculis. Casula damascena rubra cum cruce auro intexta, et humerali fibulato, literis argenteis inauratis M et Margaritis insignito cum suis attinentiis. Casula damascena violacea cum cruce auro intexta cum attinentiis. Casula ex Kemmich rubro et flavo variato, cum humerali fibulato, et attinentiis. Casula aurea holoserico rubro interpolata, cum humerali argenteo fibulisque pendulis insignito cum attinentiis. Crux argentea majori ex parte inaurata, cum uno Calcedonio majori et IIII minoribus: ac appendente stropholio cum duobus globulis argenteis pro pacificale. Pacificalia II parva rotunda argentea inaurata cum suis stropholiis. Capsulae III. Quarum una holoserico viridi, Altera damasco nigro, Tertio raso rubro obducta cum corporalibus VII. Pallae VI. Appendentia IIII. Alia strophiola II pro pacificalibus. Ampullae stanneae II. Superior extremitas stropholi de pacificali habens parvum Crucifixum argenteum inauratum. In cista juxta altare inventa sunt: Missale Warmien. impressum. Graduale in pergameno de B. Virgine. Candelabra duo aurichalcea. In armario parvo juxta altare, ad quod deerat clavis, dicebantur contineri reliquiae. In ipso altari erant candelabrum stanneum unum et unum aurichalceum cum tribus acuminibus. Mappae II. Antipendia IIII, quorum duo ex tela picta, Tertium ex panno rubro, Quartum ex Kemmich rubro. Corium pro integumento. Campanulae VI pensiles. Candelabrum ferreum cum tribus acuminibus et II carenis. Candelabrum stanneum cum 2 cannis. (Aucta 1581).

Altare VIII. S. Michaelis. In armario sacrarii continentur res sacrae infrascriptae: Casula aurea holoserica nigro interpolata cum suis attinentiis. Casula ex Kemmich viridi florisato, cum humerali fibulato cum attinentiis. Casula ex panno violaceo cum suis attinentiis. Casula ex panno rubro cum suis attinentiis. Casula ex harres nigro cum + rubra de Semiraso cum attinentiis. Calix argenteus inauratus cum patena sua, purificatorio et sacco. Pacificale argenteum cum imagine S. Angeli ac stropholio

appendente. Ampullae stanneae II. Strophiola III pro pacificalibus. Pallae II quarum altera parva. Mappa altaris I. In altari reperiabantur candelabra II stannea. Corium pro integumento. Mappa I. Antependium I. ex tela picta. Campanula I. pensilis. Antependium ex damasco fusco habens extremitates de rubro atlas. (Aucta 1581).

Altare IX. S. Crucis sub Campanili. In armario sacrarii continentur res sacrae infrascriptae: Casula ex holoserico villosa caeruleo florisato cum + aurata, et humerali fibulato cum aquilis cum attin. Casula ex holoserico rubro cum cruce affigiata auro intertexta cum attinentiis et humerali habente 3 imagines. Casula ex kemmich viridi et incarnato intertexta cum attinentiis. Casula ex panno violaceo corrosa cum + rubra, humerali fibulato, et attinentiis. Calix argenteus inauratus cum sua patena, purifictorio et sacco. Pacificale argenteum inauratum cum gemmis fictis et strophio appendente. Humeralis argenteum inauratum cum leone coronato. Capsulae tres, quarum una nigra, altera rubra, tertia aurea cum III corporalibus. Pallae III. Appendentia II. Ampullae II stanneae. Missale in pergameno. In cista juxta altare inveniebatur mappa I et velum Quadragesimale. In altare candelabra II aerea. Mappa I. Corium I. Antependium ex lana rubra.

In parte aquilonari Altare X. D. Iacobi, quod est Fraternitas eiusdem sancti. In armario sacrarii inventae sunt res sacrae infrascriptae: Calices II argentei inaurati cum suis patenis et sacculis. Pacificale I argenteum orbiculatum cum II Calcedoniis, adiaphono et obscuro, et corallibus ac cum pede argenteo appendente strophio. It. Pacificale rotundum argenteum cum chorallibus ac cum imagine S. Iacobi, appendente strophio. Casula ex Kemmich flavo florisato rubro, cum humerali plene fibulato, et crucifixo parvo inaurato, et imagine S. Iacobi argentea in medio, cum attinentiis suis. Casula ex Kemmich florisato flavo et viridi cum humerali fibulato cum attinentiis suis. Casula ex panno rubro, ut apparet scharlaco, cum humerali et imagine S. Iacobi argenteo et corallibus insignita cum attinentiis. Casula ex nigro panno pro defunctis cum suis attin. Pallae II. Appendentia VI. Humeralis et stola ex kemmich rubro flavo variato. It. Strophiola II pro pacificalibus. Sacculi pro calice. Capsulae II cum duobus globulis argenteis, quarum altera ex kemmich viridi, altera rubea cum corporalibus V et plicis totidem. Ampullae stanneae III. Missale unum teuthonicorum impressum. In cista juxta altare inveniebatur: Antependium ex kemmich rubro et nigro figurato cum mappa altaris annexa. Velum altaris Quadragesimale. In altari candelabra II stannea. Choreum pro integumento. Mappae II. Antependium ex lanea teca varii coloris. Coperta ex kemmich rubro florisata flavo pro feretro, cum linteamine suo. Alia coperta parva ex Kemmich glaci coloris florisata cum suo linteamine pro feretro. It. Adhuc mappae altaris II. Campanulae appensae II pro elevatione.

Altare XI in Capella Corporis Chri, tituli S. Trinitatis et Corporis Chri. In quodam armario Sacrarii habentur res sacrae infrascriptae: Calix argenteus inauratus affabre factus boni ponderis cum sua patena, purifictorio et sacco. Ampullae argenteae II. Pacificale argenteum cum choralibus et strophio appendente. Ampullae stanneae II. Casulae duae antiquae rubeae, auro intexto, cum humeralibus pleno fibulatis, habentibus etiam fibulas pendulas inauratas, cum omnibus attinentiis. Casula sericea fusci coloris cum suis attinentiis sine humerali. Duae stolae rubeae ex panno. Duo vela alba pro monstrantia vel patena. In cista juxta altare posita inventa sunt: Capsula I III nodos argenteos habens et III corporalia. Pallae III. Strophiola III. Appendentia III. Duo parva strophiola quae solent appendi ad candelabra in cornibus altaris. Habent

autem globulos argenteos XII. Tria strophiola pro pacificali. Coperta instar parvi antependii ad integendum scabellum in altari sub Eucharistia. Missale Warmien. impressum. Officium de Corpore Chri et de B. Virgine notatum in pergamen. Mappae altaris IIII. Mantilia III. Superpellicea IIII pro pueris. Antependium ex tela viridi detritum. Antependium ex panno obscuro caeruleo florisatum antiquum. Velum quadragesimale. Sex caerei lignei, qui praeferentur corpori dominico. Duo candelabra aurichalcea. Duo candelabra aurichalcea cornibus altaris affixa. Corium pro integumento. Mappa I. Antipendia II quorum alterum ex tela picta, alterum laneum cum imagine Veronice. Campanulae III appensae. Candelabrum stanneum unum cum 2 cannis. (De reliquiis ejusdem capellae vide in auctiori inventario visitationis 1581 anni fol 59.)

Altare XII. S. Brigittae, quod vocatur altare Demutensium. In quodam armario sacrarii tenentur res sacrae infrascriptae: Calix argenteus inauratus cum imagine S. Brigittae in pede et inscriptione patronorum de Demuth cum sua patena, purificatorio et sacco. Ampullae II argenteae. Pacificale argenteum quadratum cum tribus lapidibus rotundis et corallibus, ac pede argenteo, et strophio appendente. Casula ex holoserico rubro cum suis attinentiis. Casula sericea rubri coloris, viridi rubro et auro intexta cum humerali fibulato et attinentiis suis. Casula ex Kemmich cinericeo incarnato, cum cignis et leonibus aureis, cum attinentiis suis. Casula ex semicaro nigro cum unicornibus fulvis, et attinentiis suis. Casula ex panno rubro cum attinentiis suis. Capsula cum tribus corporalibus et totidem plicis. Duae aliae capsulae rubro Kemmich obductae cum III corporalibus. Quarta capsula cum corporali I. Pallae IX. Antipendia II. Velum I pro pulpito. Strophiola II pro pacificali. Mappae II lacerae. Sacculi II. In altari II candelabra stannea. Corium I lacerum pro integumento. Mappa I. Antependium I varii coloris ex lana textum. Campanula pensilis.

Altare XIII. S. Crucis ad columnam ambonis. In quodam armario et cista sacrarii inveniuntur res sacrae infrascriptae: Calix argenteus inauratus cum sua patena, purificatorio et sacco. Ampullae II argenteae inauratae cum II chorallibus. Duo pacificalia argentea inaurata, quorum alterum vitreatum et gemmis ornatum cum appendentibus strophiolis. Casula aurophrygiana holoserico rubro interpolata, habens duo humeralia, unum effigiatum ex unionibus et auro, alterum aurophrygianum cum extremitatibus aureis. Casula damascena caerulei coloris cum cruce effigiat auro intertexta et attinentiis suis. Casula ex Samleto nigro cum cruce rubra florisata et attinentiis suis. Casula ex Kemmich rubro fulvo intermixto cum attinentiis. Casula ex harres nigro cum cruce rubra cum attinentiis. Ampullae stanneae II ab altare furto ablatae. Antependium ex Kemmich rubro flavo florisatum cum mappa I altaris. Velum Quadragesimale. Capsulae II quarum altera flava, altera caerulea cum corporalibus IIII et totidem plicis. Pallae III. Antipendula IIIII. Pulpitale I. Purificatoria II. Duo sacculi linei. Missale I Warmien. impressum integrum. In altari extant candelabra II stannea. Corium I. pro integumento. Mappa I. Antipendia II ex telis pictis et florisatis. Campanula I pensilis. (Informatio alterior habetur infra fol. 209.)

Altare XIII. S. Andreae, quod est Fraternitatis Sutorum. In armario sacrarii asservantur res sacrae infrascriptae: Calix argenteus inauratus cum sua patena, purificatorio, et sacco. Crux argentea cum calcedoniis et chorallibus pro pacificali. Ampullae II argenteae cum sacco. Casula ex Kemmich viridi fulvo variata cum humerali plene fibulato, fibulis pendulis, et attinentiis suis praeter cingulum. Casula ex

panno fusco corrosa cum humerali cum fibulato et attinentiis suis. Palla I cum V globulis argenteis inauratis. Pallae aliae III. Velum pro pulpito lacerum. Appendentia et manutergia VI. Strophium pro pacificali. Ulna una telae. Amictus I. In cista juxta altare posita continentur infrascripta: Mappae altaris VI. Superpellicea II pro pueris. Vela II pro pulpito. Vela quadragesimalia II. Antependium I von Kemmich blau, gel, und gruener farben, mit einer ahngehefften Mappa. In altari extant II candelabra aurichalcea, cum III annexo sine pede. Coperta coreacea. Mappa I. Campanula appensa. Habet haec Fraternitas suos cereos cum candelis more solito. Extra ecclesiam servant in aedibus provisorum: Velum aureum holoserico rubro interpolatum, cujus extremitates sunt ex damasco viridi, habentes in circum nollas, nodos, globulos, crucifixos etiam de argento, quorum nonnulla deaurata, numero LXXIII, serviens pro Buldachino, quando defertur eucharistia in festo Corporis Chri. It. Coperta sericea cum suo linteamine pro feretro. (Informatio habetur infra 204.)

Altare XV. B. Virginis, quod appellatur primae Missae. Calix argenteus inauratus cum patena sua, purificatorio et sacco. Crux argentea cum appendente strophio pro pacificali. Pacificale parvum antiquum argenteum cum fractis vitris et strophio pendente. Casula ex holoserico rubro florisata cum + effigiata auro intertexta cum attinentiis. Casulae II ex panno violaceo obscuro cum ++ viridibus et humeralibus fibulatis, cum attinentiis. Casulae II ex panno rubro cum attinentiis. Casula I ex harras caeruleo cum attin. suis. Casula I ex Kemmich luteo cum + ex holoserico flavo rosas caeruleis variata cum attinentiis. Casula ex Kemmich flavo et caeruleo cum attinentiis et humerali fibulato. Alba et humerale. Ampullae argenteae II. Ampullae stanneae VI. Capsula holoserico fusco obducta cum III corporalibus. Duae aliae capsulae cum corporalibus V. Pallae III. Antependia VI. Strophium I pro pacificali. Purificatoria 6. Sacculi 3. Missale Warmien. impressum. In altari candelabra stannea II. Corium I pro integumento. Mappa I. antependium ex tela picta. Campanula I pensilis. Manipuli 2.

Altare XVI. S. Trinitatis, quod olim fuit Fraternitatis exulum. In armario sacrarii inveniuntur res sacrae infrascriptae: Calix unus argenteus inauratus cum sua patena, purificatorio et sacco. Casula rubra sericea nigro variata cum sua stola et manipulo. Casula caerulea glauco variata corrosa, cum attinentiis. Capsula damasco caeruleo obducta cum II corporalibus. Pallae III acupictae. Antependula II. Missale in pergamento Warmien. In quadam cista servantur res sacrae infrascriptae, quae ex ecclesia S. Trinitatis de nova civitate, posteaquam ea ecclesia tempore hostilitatis diruta fuit, in hanc ecclesiam parochialem Veteris civitatis translatae sunt, atque usui altaris S. Trinitatis ob similitudinem invocationis, et tituli ejusdem applicatae. Sunt autem hac: Duo calices argentei inaurati cum suis patenis, purificatoriis et sacculis. Crux argentea cum nodulis inauratis XV pro pacificali. Crux aerea inaurata excussis reliquiis. Pacificale argenteum cum II imaginibus appendentibus S. Jacobi argento inclusis et chorallibus ac strophio pendente. Ampullae II argenteae inauratae. Casula ex Kemmich rubro flavo florisata cum humerali fibulato, fibulis pendulis inauratis et attinentiis. Casula ex Czamlito caeruleo cum attinentiis. Velum acupictum cum imagine B. Virginis pro pulpito. Pallae II. Mantilie I. Strophia III pro pacificali, quorum unum fibulatum. Capsulae III cum V corporalibus. In altari candelabra II aerea. Corium I pro integumento. Mappae II, Antependia II, quorum alterum ex panno viridi et aliis coloribus variatum. Alterum ex holoserico rubro et tela aurata instar fenestrarum interpolatum. Campanula I pensilis.

Altare XVII. Juxta sacrarium, habet imaginem assumptionis B. Virginis. Habet candelabrum aurichalceum cum III acuminibus et III leonibus in pede. Item Choreum. Mappa I. Antependium I lineum. Nihil praetera constat pertinere ad hoc altare.

-----

19. Hipler F. – „Analecta Warmiensa. Studien zur Geschichte der ermlaendischen Archive und Bibliotheken” – ZGAE, 1871, ss.409-411;

1581 – inwentarz biblioteki parafialnej.

BRAUNSBURGK. Libri in Sacristia et in choro. Duo missalia nova. Missale Warmiense in membrana scriptum cum notis. Missale scriptum in membrana. Agenda in pergameno scripta. Agenda Varmiense tam sacramentalis quam caeremonialis. Breviarum novum Varmiense Castigatum. Liber praefationum et aliorum officiorum manuscriptus cum notis. Tabula orationum pro sacerdotibus, cum induuntur sacerdotalibus apparatus. Tabula in summa Altaris, in qua Canono et Oblatio est impressa. Antiphonale ex membrana in choro. Graduale in pergameno cum lectionibus Sabbativis de b. Virgine in choro.

Inventarium tam eorum librorum, qui in parochia antea fuerunt quam qui inde exportati jam in Bibliotheca Ecclesiae Braunsbergensis servantur.

D. Basilius M. in uno volumine 4 tomos habens. Lirae 4 partes. Liber missalis M. Thomae Weneri. Liber Missalis Dominorum Teutonicorum. Libri Erasmi duo, quorum alter continet contextum novi testamenti ad graecam veritatem in latinum versum, alter annotationes. Liber sermonum M. Pauli Van de tempore. Sermones 5 Ioannis Herholtt. M. Jacobi de Voragine Sermones. Duo libri postillarum Vicelli. Augustinus de civitate dei. Lombardica historia. Textus sententiarum. Speculum exemplarum ex relictis Ioan. Sculteti. Sermones Thesauri de tempore. Duo libri Summae Angelicae. Homiliarius doctorum. Libri annotationum. Nic. lirae in vetus testamentum a Genesi usque ad Paralipomenon, alter ab Esdrae usque ad Eccles. Postilla Nic. de Lyra super Matthaeum. Libri 7 Hugonis Cardinalis super novum et vetus testamentum. Postilla Jacobi Ienichii de sanctis. Item de tempore germanica. Missalia Varmiensa in folio 2. Postilla polonica. Postilla catholica Jacobi a Wortka. Sermones Vincent. Ord. Praedic. Postilla Vicelli germanica bis. Confessio catholica Hosii. Sermones discipuli de tempore bis. Breviloquus vocabularius. Summa Angelica de casibus consientiae. D. Bonaventurae 2 partes. Missale secundum usum Ecclesiae Anglicanae. Historiarum divinarum liber. Exempla Tabellici. Psalterium manuscriptum. Missale in pergameno scriptum. Sermones Ioannis Gricz de tempore et sanctis. Psalterium correctum Episcopi Herbipol. Comment. Titulus. Missale Varmiense scriptum lacerum. Sermones scripti Hermanni de sanctis. Liber Mammotrectus 2. Scala coeli. Sylviarus de sanctis. Rubrica confessorum. Missale Romanum. Sermones de sanctis, Biga salutis nuncupati. Angelus Politianus. Speculum humanae Salvationis. D. Hieronymus de utilitate conscribendi Epistolas. Sermones Dominicales Biga salutis nuncupati. Sermones quadragesimales Fratris Leonardis de Utino. Postilla Guillermi. Compendium Theologiae manuscriptum. Breviarum item scriptum in pergameno. Psalterium in pergameno scriptum. Catechesis Cromeri Polon. Sermones de tempore manuscripti. Liber de sanctis. Tabulae cempendiose in Evangelium et epistolas. Breviarum ad omnes magistros in jure Canonico. M. Bernardi Parmensis Archiepiscopi Provincialia statua abbreviata.

Homiliarius Ioannis Ecchi. Dni Algeri de veritate corporis et sanguinis Dni. Sermones de tempore manuscripti. Breviarum manuscriptum. Breviarum impressum. Breviarum Scriptum in pergameno bis. Breviarum Varmiense lacerum 2. Item Breviarum Varmiense lacerum sine principio. Breviarum scriptum. Tomus secundus Ioannis Ecchi. Stella clericorum. Liber Polon. Iudicium nuncupatus. Psalterium carens principio, medio et fine totum lacerum et hinc inde dispersum. Sermones hiemales de tempore sine titulo in pergameno scripti. Explicationes omnium vocabulorum secundum alphabetum sine auctore in pergameno scriptae. Herbarium (?) in pergameno scriptum. Biblia in pergameno in folio fenestrata.

J. Kolberg odnalazł w Bibliotece Uniwersyteckiej w Uppsalli tom pergaminowy *in folio* z XIV w. (sygn. C.289): „*Guidonis fratris ord. Praedicatorum Sermones dominicales*”. Manuskrypt opatrzony był uwagami autorstwa proboszcza Ottona z Rosin: „*Ego Otho de Russyn*”, i dalej: „*Anno domini MCCCLXIII hec exposui pro bonis im pilgrimsdorf*”, oraz: „*Ego Nycolaus prelatus in Elchten (Ełdyty) habeo peregrinum de sanctis et capram (?) de tempore, qui sunt beate Katherine in Brunsberg*”. (Kolberg J. – „*Buecher aus ermlaendischen Bibliotheken in Schweden*” – ZGAE, Bd.19, Braunsberg 1916, s.503).

-----

20. „Pastoralblatt fuer die Dioecese Ermland”, VI 1881, R.XIII, s.71 i in.

LAPIDES SEPULCRALES IN ECCLESIA ARCHIPRESBYTERALIS BRUNSBURGENSE DE ANNO 1750 – spis płyt nagrobnych znajdujących się w kościele.

I. A porta sub campanili incipiendo per medium ambitum prosequendo:

Sub ipsis Organis: 1. Nobilis olim Ertmanni Drommler consularis veteris civitatis. 2. Bartholomaei Szarnik. 3. quondam Christophori Ianicki. 4. Bartholomaei Follert. 5. quondam Georgii Kirstein. 6. Bartholomaei Raphel. 7. Andreae Schmitt. 8. Adalberti Harrasch. 9. Petri Schultz. 10. Georgii Bartsch. 11. Laurentii Wichmann. 12. Bernardi Moeller. 13. Andreae Follert. 14. Confraternitatis Ve.Sacerdotum. 15. sine nota cuius sit. 16. et 17. Iunonis et senioris Laurentii Maass. 18. Andreae Hintz et eius Familiae. 19. et 20. non dignoscuntur, cuius sint. 21. Lucae Schultz. 22. quondam Ioannis Wichmann. 23. quondam Gen.Domini Michaelis Preuck. 24. quondam Ioannis Stoessel Burggrabii loci. 25. quondam Iacobi Kurtz. 26. Magnifici D. de Hertzberg quondam Capitanei Brunsbergensis. 27. quondam Herrmanni Thede. 28. Georgii Kirstein. 29. quondam Petri Siewert. 30. Nobilis Ioannis Koch. 31. et 32. nulla nota in illis cuius sint. 33. Nobilis Petri Lemki. 34. Francisci Ludwich. 35. quondam Michaelis Gechel. 36. quondam Christophori Schmitt. 37. obliteratus. 38. Ioannis Fuerter quondam Aeditui per annos. 49. ad hanc Ecclesiam. 39. ad gradus Altaris maioris intra Presbyterium Lapis Sepulcralis cum figura magnitudinis personae p.m. Reverendissimi D.Pauli de Legendorf olim Episcopi Varmiensis.

II. In ipsa Capella Sacratissimi Corporis Christi versus Chorum sub parvis scamnis incipiendo, prosequendo per ambitum septentrionalem:

1. Nobilis Andreae Hintz quondam hic Proconsulis. 2. Thomae Fabricii. 3. ad gradus Altaris obliteratus. 4. Ad latus Baptisterii Nobilis Georgii Hintz.

III. In Ecclesia: 1. Nobilis D.Henrici Schorn quondam praeconsulis. 2. Eliae Ludwich. 3. ad cornu Evangelii Altaris S.Brigittae Nobilis Mathaei Lube. 4. ad gradus dicti Altaris Nob.D.Henrici Schorn. Praeconsulis Brunsbergensis. 5. super fornicem familiae Hanmannianae. 6. quondam Bartholomaei Follert. 7. ad scamna ex opposito Altaris S.Crucis quondam Andreae Lube Proconsulis. 8. ad cornu Altaris S.Crucis non dignoscitur, cuius sit. 9. et 10. sunt sine omni nota. 11. versus lapidem aspersioni Nobilis D.Francisci Zahn. 12. ad altare quondam Sanctissimae Trinitatis Michaelis Kirstein.

IV. Ab Altari S.Antonii in ambitu Meridionali procedendo ad Capellam B.V.Mariae.

1. quondam Lucae Wegner. 2. Nobilis Ioannis Hintz. 3. ad gradus Altaris S.Mariae Magdalenae quondam Ioannis Flinnt. 4. ad stallum V.V.Virginum quondam Jacobi Harnack. 5. ad cornu Epistolae Altaris S.Nicolai quondam Crispini Eisenblaetter. 6. proximus 5to quondam Andreae Hintz. 7. quondam Georgii Schmitt, 8. Super fornicem V.V.Virginum. 9. ad introitum stallorum Magistratus Vet.Civit. Marci Steinfeld. 10. quondam Ioannis Schuknecht. 11. quondam Petri Marquart. 12. Benjamin Herr. 13. quondam Petri Gruenewald. 14. notatus literis A.L. Ignoratur quis posuerit. 15. Mathaei Lettau. 16. Michaelis Marquardt. 17. quondam Iacobi Steffen. 18. P.S.ignoratur cuius sit. 19. Nobilis Boguslai Matakowski. 20. Bartholomaei Prothmann. 21. olim Ioannis Meier. 22. Nobilis quondam Ioannis Bartsch. 23. ante ingressum Capellae B.M.V. Nobilis olim Henrici Breed. 24. ad gradus Altaris et ex opposito ad columnam Epitaphium nigro marmore aureis literis exauratum est et positum Anno 1751 curavit D.Michael Schorn Vir Consularis suis duabis p.d. Consortibus Magdalenae natae Dromlerin, et Annae Elisabeth natae Matthiin.

V. In ipsa Capella B.M.V. 1. Generosi Ioannis Nenchen. 2 quondam Martini Styge. 3. Generose Dominae olim Wernerin. 4. ad gradus Altaris Nobilis Ioannis Lettau Proconsulis Veteris civitatis.

W 1881 roku, jak zauważyli wydawcy tego dokumentu, prawie wszystkie płyty były już zaginione bądź nieczytelne.
